

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

PROPAGRI

PROPAGRI

Profesionalna Integracija Mladih Kroz Poljoprorivredu

PEDAGOŠKI OKVIR

This project has been funded with support from the European Commission. The publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Project N°KA220-YOU-37C49185

Sadržaj

Uvod.....	4
Rezime	4
O projektu.....	5
<i>Zašto ovaj pedagoški okvir?</i>	5
<i>Vrednost</i>	6
<i>Kako ga koristiti?</i>	6
<i>Ključne tačke o okviru</i>	7
Ciljne grupe	7
<i>Omladinski radnici</i>	8
<i>Profesionalci u oblasti poljoprivrede</i>	9
<i>NEET mladi</i>	10
Definisanje okvira za PropAgri radionice.....	12
Metodologija i principi razrađivanja okvira	12
<i>Teorijske osnove</i>	13
<i>Pedagoške strategije</i>	16
<i>Metode ocenjivanja i evaluacije</i>	16
<i>Obuka nastavnika i profesionalni razvoj</i>	18
<i>Izazovi i pravac za budućnost</i>	19
Pregled literature	19
Razmatranje dizajna okvira	20
Izgradnja scenarija informalnog i neformalnog obrazovanja za učenje NEET mladih.....	20
Poljoprivreda i obrazovni potencijal za inkluziju NEET mladih	22
Predlozi poljoprivrednog obrazovanja za borbu protiv klimatskih promena	23
Propagri pedagoški okvir	26
1. Osnivački principi.....	28
1.1 Personalizovani sadržaj i pristupi	28
1.2 Smernice za predavanje i učenje	29
1.3 Dizajnirajte fleksibilnog i prilagodljivog sadržaja za učenje	30
1.4 Integracija tradicionalnih i inovativnih alata i metoda	30

1.5 Neformalno i informalno učenje	31
2. Među sektorske veštine	32
2.1 Tehničke veštine	32
2.2 Osećaj za inicijativu i preduzetničke veštine	32
2.3 Transverzalne veštine	34
2.4 Zelene kompetencije	34
2.5 Meke veštine: važnost kreativnosti i inovacije	35
2.6 Održivost.....	36
3. Metode predavanja i učenja.....	36
3.1 Aktivno učenje.....	37
3.2 Kooperativno učenje	38
3.3 Učenje zasnovano na problemu	38
3.4 IKT i tehnološka integracija	39
3.5 Iskustveno učenje	40
3.6 Vršnjačko učenje.....	40
3.7 Koučing i mentorstvo.....	41
4. Socijalni i emocionalni aspekti	42
4.1 Obezbeđivanje bezbednosti u okruženju nastave i učenja	42
4.2 Društvene i emocionalne veštine.....	43
4.3 Inkluzija.....	44
4.4 Motivacija i angažovanost	45
5. Obrazovna kompatibilnost	46
5.1 Obrazovne potrebe i izazovi	46
5.2 Generalni ciljevi i sadržaj.....	47
5.3 Specifični ciljevi i sadržaj	47
5.4 Prakse i alati ocenjivanja.....	48
5.5 Zadaci i aktivnosti	48
Operativne smernice.....	49
Metodologija neformalnog obrazovanja	49
Smernice za facilitatora kursa.....	50
<i>Teorijski sadržaji</i>	<i>51</i>

<i>Praktična aktivnost</i>	51
<i>Prezentacija i debriefing</i>	52
<i>Refleksija</i>	52
Evaluacija i procena uticaja	52
Značaj praćenja i evaluacije procesa učenja	52
Alati za evaluaciju ishoda učenja	53
Povezivanje sa ključnim strategijama i resursima na terenu	54
Zaključci	56
Reference	57

Uvod

Rezime

1. Namena

Uključivanje mladih u poljoprivredu predstavlja izazov. Većina mladih to ne smatra primjenjivim i zanimljivim karijernim putem. U ovom dokumentu pokušavamo da razvijemo okvir, nudeći teoretski alat za analizu prepreka u zavisnosti od konteksta i osposobljenosti mladih. Polazeći od namere da se popuni ovaj jaz u profesionalnom razvoju omladinskih radnika i edukatora pružanjem smernica u vezi s metodologijama i tehnikama podučavanja za NEET mlade u poljoprivrednom sektoru.

2. Dizajn/metodologija/pristup

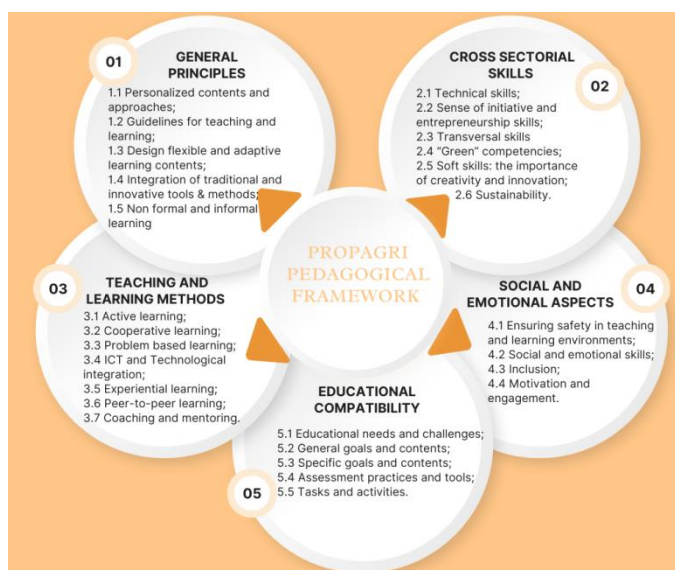
Okvir je utemeljen terenskim istraživanjem inovativnih i atraktivnih obrazovnih pristupa u poljoprivrednom sektoru. Teorije u okviru odabrane su iz perspektive valjanosti polja na dva načina; odabrane su jer su se teme obuhvaćene ovim teorijama pokazale relevantnima tijekom terenskog istraživanja i stoga se može očekivati da imaju primjenjivost na terenu. Uvidi i prijedlozi autora sažeti su u prijedlozima kroz tekst.

3. Nalazi

Okvir se temelji na pet ključnih kategorija koje su zatim podijeljene u posebne odjeljke koji se bave određenim načelom: 1) Opća načela, 2) Međusektorske vještine, 3) Metode poučavanja i učenja, 4) Društveni i emocionalni aspekti i 5) Obrazovna kompatibilnost.

4. Vrednost

Ovaj okvir čini ambiciozan pokušaj da se prijeđu granice disciplina u polju poljoprivrede kako bi se doprinijelo sveobuhvatnijem i holističkom razumijevanju integracijom novih perspektiva učenja.

Slika 1. PropAgri Pedagoški okvir.

O projektu

PropAgri je projekt partnerske saradnje, finansiran u okviru Erasmus programa uz podršku Europske unije. Projekat uključuje institucije iz 5 različitih zemalja (Francuska, Italija, Nemačka, Srbija i Belgija). PropAgri povezuje akademske institucije u oblasti poljoprivrede sa organizacijama mladih, kako bi obuhvatio teorijski pristup s perspektivom za svakodnevne prakse. Konzorcijum se sastoji od različitih partnera koji predstavljaju širok raspon teritorijalnih i kulturnih konteksta, a svaki donosi jedinstvenu stručnost iz različitih oblasti.

Ovaj okvir je prvi rezultat projekta i osmišljen je sledeći proces korak po korak kao i aktivnosti koje će dovesti do stvaranja ekskluzivnog obrazovnog materijala.

Korak 1: Definicija PropAgri pedagoškog okvira

Ključni je dokument ovih projektnih rezultata i proizvešće izveštaj (ovaj dokument) kao temelj za razradu pedagoškog okvira teorijske obuke.

Korak 2: Razvoj teorijskog sadržaja kurseva.

Obrađene teme biće osnovno funkcionisanje farme i održive poljoprivredne tehnike. Baviće se ovim temama pristupom koji je svestan klime i usredotočiće se na ulogu poljoprivrede u tim ekološkim problemima. Glavni rezultat ovog zadatka je priprema skupa sadržaja kolegija. Osmisliće se 5 modula sadržaja obuke dostupnih edukatorima i omladinskim radnicima.

Korak 3: Isprobavanje teoretskih kurseva u zemljama partnera

15 mladih ljudi na lokalnom nivou biće odabrani od strane partnera i njihove uključene mreža. Partneri će testirati teoretski sadržaj i pripremiti izveštaj o detaljima eksperimentisanja i povratnim informacijama zajedno sa SWOT (analiza snaga, slabosti, prilika i pretnji). Izveštaj o glavnim rezultatima eksperimentalne faze izradiće se i koristiti za četvrtu fazu i završni korak.

Korak 4: Optimizacija pedagoškog okvira

Okvir će se na temelju evaluacije i analize u prethodnim fazama nadograditi i prilagoditi kao i optimizirati za daljnju primenu. Izveštaj o evaluaciji i optimizaciji teoretskih kurseva biće izrađen i dostupan budućim korisnicima.

Zašto ovaj pedagoški okvir?

Ovaj pedagoški okvir nudi proces planiranja i strukturu za usmeravanje kurikuluma, ocenjivanja i obučavanja mladih NEET-ova u oblasti poljoprivrede i klimatskih promena.

Njegove dve ključne ideje sadržane su u naslovu: 1) fokus na podučavanje i ocenjivanje za razumevanje i prenos učenja, i 2) dizajn kurikuluma "nazad" od tih krajeva.

Okvir PropAgri se sastoji od:

- (1) principa dizajna kreiranih na osnovu teorijskog i empirijskog razumevanja nastave i neformalnog učenja u oblasti poljoprivrede;
- (2) preporuka i smernica za uvažavanje ovih principa u kreiranju obrazovnog sadržaja i;
- (3) konkretnih primera kako su ovi principi uzeti u obzir u PropAgri dizajnu i kako se mogu uzeti u obzir kada se koriste u nastavi i učenju.

Poseban fokus je na poljoprivrednim održivim praksama i studijama u vezi sa klimatskim promenama za učenike koji dolaze iz grupe mladih (18-35 godina) koji su NEET (nisu u obrazovanju, zapošljavanju ili obuci).

Većina principa dizajna se, međutim, može primeniti u dizajnu bilo koje druge oblasti učenja.

Primarni cilj ovog dokumenta je da podrži trenere, omladinske radnike, edukatore, nastavnike, poljoprivrednike itd. koji će moći da koriste ovaj okvir za kreiranje obrazovnog sadržaja za pružanje treninga mladima.

Vrednost

PropAgri okvir identifikuje teorijsku osnovu okvira, ilustruje kako ovo daje informacije o strategijama nastave i ističe ključne perspektive vođene istraživanjem i razmatranja važna za informisanje dizajna.

- ❖ Odgovara potrebama omladinskih radnika za visokokvalitetnim materijalom za stručnu obuku koji bi koristili mladima, posebno NEET-ovima;
- ❖ Rešava potrebu poljoprivrednog sektora za većom pažnjom i doprinosom mladih;
- ❖ Podiže svest mladih o ruralnom i održivom i pružiti im znanja o osnovnom funkcionisanju farme i tehnikama održive poljoprivrede
- ❖ Povećaće njihovu svest o pitanjima životne sredine i klime kao i o tome kako poljoprivredni sektor može da ih reši

Okvir ima za cilj da bude kreativan i inovativan sadržaj koji spaja poljoprivredne prakse i metode neformalnog obrazovanja.

Kako ga koristiti?

Nadamo se da okvir može da usmeri omladinske radnike, trenere i edukatore u izboru efikasnih metoda nastave i učenja, tipova zadataka i aktivnosti, odnosno načina podučavanja i učenja (kako), i sadržaja nastave i učenja (šta), posebno u kontekstu poljoprivrednih, međupredmetnih ključnih kompetencija za celoživotno učenje i podizanja svesti i učenja o klimatskim promenama za ciljne starosne grupe.

Prilikom dizajniranja sadržaja obuke, mogu se izabrati najrelevantniji principi dizajna koji će se uzeti u obzir svaki put, zasnovani, na primer, na specifičnim ciljevima učenja, umesto da pokušavaju da imaju na umu sve principe. Nastavnici/treneri/omladinski radnici takođe mogu

izabrati da se fokusiraju na specifične principe dizajna zasnovane na njihovim ličnim potrebama profesionalnog razvoja, na primer.

Pedagoški okvir, principi dizajna i preporuke su rezultat napora koji se sastoje od:

- pregleda literature (dokumentarna analiza);
- uporedne analiza kurikuluma u Francuskoj, Italiji, Belgiji, Srbiji i Nemačkoj;
- kolaborativnog rada pedagoških istraživača i tehničara projekta ProgAgri.

Ključne tačke o okviru

- ❖ Podržava razvoj prakse prosvetnih radnika i omladinskih radnika i stavlja fokus na učenike u centar dizajniranja, vežbanja i razmišljanja o učenju;
- ❖ Težnja i podrška stalnom unapređenju prosvetnih radnika, omladinskih radnika i nastavnika omogućavajući dosledno, zajedničko razumevanje učenja i podučavanja u učionici i van učionice koja je uglavnom fokusirana na oblast poljoprivrede;
- ❖ Prilagodljiv i višeslojan, omogućava prilagođavanje korišćenja različitih elemenata u zavisnosti od potreba i konteksta svakog korisnika;
- ❖ Razvoj i reagovanje, omogućavajući prilagođavanje putem povratnih informacija i novih informacija (u kasnijoj fazi projekta, okvir će biti optimizovan);
- ❖ Relevantno za različite faze učenja NEET-ova od 18-35 godina.

Ovaj okvir zamišljamo kao svestran i pristupačan alat, dostupan i na engleskom i na nacionalnim jezicima svake zemlje projekta. Može se proširiti i replicirati u novim lokalnim kontekstima i prilagoditi različitim ciljnim grupama

Ciljne grupe

Zbog navedenih specifičnosti projekta „PropAgri“ stoga možemo izdvojiti i definisati tri glavne ciljne grupe, zajedno sa njihovim ulogama:

- ❖ Omladinski radnici/edukatori/treneri: glavna ciljna grupa projekta;
- ❖ Stručnjaci u oblasti poljoprivrede: ključni akteri;
- ❖ Mladi NEET i mladi u nepovoljnom položaju: indirektna ciljna grupa projekta.

Da bismo kreirali efikasne i uspešne aktivnosti, a samim tim i pravilno adresirali kritičnosti koje su identifikovane tokom prethodnih faza projekta, moraćemo da definišemo i analiziramo relevantnost, specifičnosti i potrebe.

Omladinski radnici

Kao glavni cilj pedagoškog okvira, prvo ćemo morati da se pozabavimo ulogom omladinskih radnika u projektu.

Pre svega, omladinski radnici su krovni pojam koji definiše sve profesionalce koji su uključeni, na različitim nivoima, u vođenje mladih u njihovom ličnom i profesionalnom razvoju.

Ova široka definicija, možda preširoka, pokriva niz različitih figura, od mladih volontera do punopravnih trenera i edukatora, ali koje su ujedinjene pod zajedničkim pristupom: primenom praksi i metodologija neformalnog i neformalnog obrazovanja.

Zbog relativno nedavnog shvatanja značaja uloge omladinskog radnika u razvoju mladih, posebno u ludom svetu koji doživljavamo ovih poslednjih godina, postoji sve veća potreba za alatima koji mogu da usmere i podrže ove profesionalce u razvoj aktivnosti.

Rad omladinskih radnika može se veoma razlikovati od slučaja do slučaja i može varirati u zavisnosti od nekoliko faktora:

- ❖ profesionalni profil omladinskog radnika;
- ❖ ciljevi i fokus aktivnosti;
- ❖ specifične potrebe ciljne grupe.

Imajući to u vidu, većina rada omladinskih radnika je usredsređena na pružanje mogućnosti mladima za formiranje, volontiranje, razvoj mekih veština, aktivno građanstvo, kreativnost, pisanje projekata i dijalog sa lokalnim i nacionalnim akterima i kreatorima politika.

Prepoznavanje omladinskog rada i njegovih profesionalaca je još uvek u toku i varira od zemlje do zemlje, ali je njegov značaj sve očigledniji iz godine u godinu.

Njihovo profesionalno angažovanje sa mladima, posebno onima sa teškim poreklom (žrtve diskriminacije, mladi sa invaliditetom ili sa manje mogućnosti, NEET, itd...) služi kao komplementaran pristup njihovom razvoju, podržavajući ih u sticanju teorijskih i praktičnih transverzalnih veština koje pomoći će im u ostvarivanju njihovih životnih ciljeva i očekivanja.

Rad ovih profesionalaca je definisan i vođen sa 4 glavna „stuba“¹:

- ❖ **Aktivno učešće i osnaživanje mladih:** promocija razvoja kreativnih i ličnih pristupa ličnom i profesionalnom životu, uz sticanje alata koji će svakom mladom dati kapacitet da donosi informisane odluke u svom ličnom i profesionalnom životu;
- ❖ **Dobrovoljno učešće:** interaktivna, društvena i relacionala priroda aktivnosti koje se obično razvijaju u okviru omladinskog rada čini ga odličnim načinom za promovisanje angažovanja i posvećenosti budućim aktivnostima na dobrovoljnoj bazi;
- ❖ **Neformalno obrazovanje i metodologije informalnog učenja:** tehnike neformalnog i informalnog obrazovanja omogućavaju širi spektar pristupa, čineći ga savršenim za kreiranje posebno prilagođenih puteva učenja koji mogu na pravi način dopuniti „tradicionalno“ strukturisano formalno obrazovanje;
- ❖ **Jednakost, pravičnost, različitost i inkluzija:** rad sa mladima vrednuje i poštuje individualni izbor i inherentne razlike među mladima i podržava ih u procesu prihvatanja

¹ <https://www.nya.org.uk/what-is-youth-work/>

sebe i svojih vršnjaka. Štaviše, fokusira se na važnost socijalne pravde i pravičnosti, često imajući za cilj da izjednači socijalne i ekonomske neravnoteže koje pogađaju mlade.

Tokom ovog Pedagoškog okvira, zajedno sa narednim koracima projekta, fokusiraćemo se na snage i specifičnosti pristupa učenju omladinskog rada i njihovu jedinstvenu ulogu u obučavanju i mentorstvu mladih.

Imajući na umu specifične prednosti koje rad sa mladima donosi na sto, planiramo da im obezbedimo sredstvo spremno za upotrebu za rad sa teško dostupnom ciljnom grupom (NEET i mladi sa manje mogućnosti) i sa temom koja se danas često zanemaruje, ili čak smatra nepoželjnom, profesionalna oblast (primarni sektor, posebno održiva poljoprivreda).

Među ovim profesionalcima, koji su glavni cilj ovog projekta, možemo identifikovati one koji aktivno učestvuju u obrazovnim inicijativama koje se sprovode kroz neformalne obrazovne metodologije: trenere i edukatore.

Specifičnosti kako oblasti rada kojom ćemo se baviti, tako i ciljne grupe za aktivnosti se često smatraju teškim za rad, takođe zbog prilično oskudnog sadržaja koji se može koristiti za podršku razvoju novih i inovativne obrazovne inicijative.

Poljoprivreda se često doživljava kao daleka alternativa živahnijim i modernijim načinima života u gradu, sa malo ili bez šansi za prosperitetnu karijeru i stoga nije vredna napornog rada koji zahteva, a NEET-ovi u celini su po definiciji teška ciljna grupa dohvatiti i angažovati se.

Ovi faktori su bili glavni razlog zašto smo odlučili da razvijemo projekat PropAgri, kako bismo dali stvarne resurse koji bi mogli da se koriste za bavljenje ovom temom čak i za manje iskusne trenere i edukatore udruživanjem stručnosti profesionalaca u oblasti omladinskog rada i poljoprivrednog porekla.

Profesionalci u oblasti poljoprivrede

Projekat „Propagri“ ima za cilj da istakne savremeni poljoprivredni sektor kao održivu i isplativu opciju karijere za mlade, kako bi se razbila stigma koja ga pogađa i koja ga uglavnom smatra teškim, zamornim i neisplativim.

Takvi stereotipi su zaista van dodira sa realnošću oblasti koja doživljava veliku modernizaciju i koja bi imala velike koristi od nove perspektive mladih koji dolaze iz mnogo različitih društvenih i ekonomskih sredina.

Profesionalni profil ovih profesionalaca je veoma raznovrstan i u velikoj meri zavisi od oblasti u kojoj rade (poljoprivredne kulture, stočarstvo), korišćenih metodologija (konvencionalne poljoprivredne prakse, napredne poljoprivredne tehnologije), proširenosti njihovih farmi i njihovog geografskog konteksta.

Štaviše, kako stariji farmeri odlaze u penziju, sve manje mladih ljudi odlučuje da započne karijeru u poljoprivredi. Samo 11% menadžera farmi u EU je mlađe od 40 godina (od 2016.). Izazov je privući mlađe talente u ovaj sektor. I postoji sve veća potreba za mladima sa različitim profesionalnim iskustvom koji mogu da rade zajedno sa „starijom“ generacijom farmera kako bi

pristupili tim sredstvima, koja se često smatraju previše teškim za dobijanje i/ili pravilno upravljanje.

Ovaj aspekt savremene poljoprivrede je posebno važan jer je u velikoj meri fokusiran na ekološku i održivu tranziciju, što je ujedno i jedan od glavnih ciljeva kojima ovaj projekat želi da teži.

Samo razumevanjem kritičnih tačaka radnog života ovih profesionalaca možemo se nadati da ćemo izgraditi trajnu mrežu koja će povezati ponudu i potražnju, istovremeno oblikujući strukturirani program stažiranja i obuke.

NEET mladi

NEET mladi, akronim su za mlade koji „Nisu u obrazovanju, zapošljavanju ili obuci,“ i odnosi se na specifičnu demografsku grupu koju karakteriše njihovo neangažovanje sa tržišta rada i obrazovnih institucija. Prilikom definisanja ciljne grupe NEET mladih u Evropi, od suštinskog je značaja uzeti u obzir različite društveno-ekonomske i kulturne kontekste u različitim evropskim zemljama. Međutim, mogu se navesti neke opšte karakteristike:

- ❖ **Starosni raspon:** NEET osobe u Evropi se obično kreću od kasnih tinejdžera do ranih tridesetih. Ova grupa često uključuje one koji su nedavno napustili školu i mlade odrasle koji se bore da nađu stabilan posao ili prilike za obrazovanje. Za obim ovog projekta razmatraćemo NEET populaciju od 15 do 29 godina.
- ❖ **Nivo obrazovanja:** Nivoi obrazovanja NEET mladih mogu varirati, ali često uključuju pojedince sa niskim stepenom obrazovanja, one koji su napustili školu ili nisu imali pristup daljem obrazovanju i pojedince sa ograničenim pristupom visokom obrazovanju zbog različitih društveno-ekonomskih barijera .
- ❖ **Status zaposlenja:** NEET osobe obično imaju ograničeno ili nikakvo iskustvo na tržištu rada, što se može pripisati nedostatku mogućnosti za posao, ograničenim veštinama ili drugim preprekama koje ih sprečavaju da pristupe zaposlenju. Neki su možda imali sporadično ili kratkoročno zaposlenje, ali se bore da obezbede stabilan, dugoročan posao.
- ❖ **Socio-ekonomska pozadina:** NEET osobe dolaze iz različitih socio-ekonomskih sredina. Međutim, mnogi u ovoj grupi često dolaze iz nepovoljnog okruženja, suočavaju se sa finansijskim izazovima, porodičnim problemima ili drugim socio-ekonomskim preprekama koje ometaju njihov pristup obrazovanju i mogućnostima zapošljavanja.
- ❖ **Geografski kontekst:** Specifični izazovi sa kojima se suočavaju NEET mogu se razlikovati u zavisnosti od zemlje i regiona u Evropi. Faktori kao što su regionalni ekonomski dispariteti, dostupnost obrazovnih resursa i uslovi na lokalnom tržištu rada mogu značajno uticati na iskustva NEET mladih.
- ❖ **Veštine i potrebe za obukom:** Mnoge NEET osobe nemaju osnovne veštine potrebne za moderno tržište rada. Kao takvi, često su potrebni prilagođeni programi obuke i razvoja veština da bi se poboljšala njihova zapošljivost i reintegrisali u radnu snagu ili obrazovne institucije.

NEET koncept obuhvata heterogenu grupu, koju predstavljaju (i) dugotrajno i kratkoročno nezaposleni NEET-ovi, (ii) nedostupni NEET-i zbog porodičnih obaveza, (iii) nezauzeti NEET-i, tj. oni koji ne traže aktivno posao, ali i nisu ograničeni zbog drugih obaveza, (iv) NEET osobe koje traže prilike, uključujući mlade koji aktivno pokušavaju da nađu posao ili obrazovanje i obuku, ali koji još uvek čekaju ponude koje odgovaraju njihovim kompetencijama i statusu, i (v) dobrovoljne NEET osobe, tj. oni koji biraju da budu u takvoj situaciji.

U 2020. godini, preko 13,7% mladih u Evropi moglo bi se smatrati NEET², sa inverzijom opadajuće tendencije iz prethodne decenije.

Ovo povećanje je očigledno usko povezano sa pandemijom Covid-19, zajedno sa teškim socio-ekonomskim vremenima sa kojima se neki evropski regioni i zemlje trenutno suočavaju.

Kada ciljate ovu grupu, važno je uzeti u obzir ove karakteristike i osmisлити ciljne intervencije, politike i programe koji se bave jedinstvenim izazovima sa kojima se suočavaju NEET osobe u Evropi. Takve inicijative mogu uključivati programe stručne obuke, obrazovnu podršku, karijerno vođenje, programe mentorstva i inicijative koje promovišu socijalno uključivanje i angažovanje zajednice.

Svakako, suočavanje sa izazovima sa kojima se suočavaju NEET osobe u Evropi zahteva sveobuhvatno razumevanje faktora koji doprinose njihovom odvajanju od obrazovanja, zapošljavanja ili obuke. Evo nekoliko dodatnih uvida o ovoj demografskoj grupi:

- ❖ **Prepreke prilikom ulaska:** NEET osobe se često susreću sa preprekama koje ih sprečavaju da uđu na tržište rada ili nastave dalje obrazovanje. Ove prepreke mogu uključivati nedostatak mogućnosti za posao, diskriminaciju, probleme mentalnog zdravlja, fizičke nedostatke ili ograničen pristup pristupačnom obrazovanju i obuci.
- ❖ **Društvena isključenost i izolacija:** NEET osobe mogu doživeti društvenu izolaciju i isključenost, što dovodi do osećaja otuđenosti i neangažovanosti od glavnog toka društva. Ovo može dodatno pogoršati njihove izazove i ometati njihovu sposobnost da traže mogućnosti za lični i profesionalni razvoj.
- ❖ **Uticaj tehnološkog napretka:** Brzi tehnološki napredak takođe može doprineti izazovima sa kojima se suočavaju NEET-ovi. Mnogima nedostaje neophodna digitalna pismenost i veštine da se prilagode promenljivim zahtevima savremene radne snage, čime im se ograničava pristup mogućnostima zapošljavanja u industrijama koje su vođene tehnologijom.
- ❖ **Političke intervencije:** Različite evropske zemlje su sprovele političke intervencije za rešavanje pitanja NEET-a. Ove politike se često fokusiraju na pružanje mogućnosti za obrazovanje i obuku, promovisanje omladinskog preduzetništva, uspostavljanje mentorskih programa i nuđenje finansijske podrške za podsticanje njihovog učešća u obrazovanju i tržištu rada.
- ❖ **Intersekcionalnost:** NEET osobe mogu pripadati različitim i ukrštanim demografskim grupama, uključujući manjine, imigrante, osobe sa invaliditetom i one iz marginalizovanih

² <https://www.eurofound.europa.eu/en/topic/neets>

zajednica. Rešavanje jedinstvenih izazova sa kojima se NEET suočavaju u okviru ovih ukrštanih identiteta je ključno za kreiranje inkluzivnih i efikasnih programa podrške.

- ❖ **Podrška zajednice i vršnjaka:** Sistemi podrške u zajednici i mreže vršnjaka mogu igrati vitalnu ulogu u reintegraciji NEET osoba u društvo. Podsticanje angažovanja zajednice i negovanje osećaja pripadnosti može pružiti NEET osobama neophodnu emocionalnu podršku i smernice koje će im pomoći da prevaziđu svoje izazove.

Dugoročne posledice produženog neangažovanja među NEET-ovima mogu imati značajan ekonomski uticaj, dovodeći do povećanja stope siromaštva, smanjene produktivnosti i opterećenja sistema socijalne zaštite. Stoga, rešavanje NEET pitanja nije samo pitanje socijalne zaštite već i ekonomski imperativ za održivi razvoj.

Da bi se efikasno suočili sa izazovima sa kojima se NEET osobe suočavaju u Evropi, ključno je da kreatori politika, edukatori, poslodavci i lideri zajednice sarađuju u implementaciji holističkih i održivih rešenja koja promovišu obrazovanje, zapošljavanje i socijalnu inkluziju. Ova rešenja treba da budu prilagođena jedinstvenim potrebama i okolnostima NEET-a u različitim evropskim regionima.

Definisanje okvira za PropAgri radionice

Metodologija i principi razrađivanja okvira

Proces razvoja ovog pedagoškog okvira bio je usredsređen na nekoliko ključnih tačaka, počevši od kritičkog ispitivanja prethodno postojećih naučnih radova, istraživačkih studija i obrazovnih materijala koji se odnose na razvoj i primenu efikasnih nastavnih metoda i strategija.

U slučaju ovog dokumenta, proces se može sažeti u strukturu predstavljenu u nastavku:

- ❖ **Teorijske osnove:** prvi korak će biti definisanje ključnih koncepata koji definišu razvoj pedagoškog okvira. Bavićemo se pitanjima kao što su obrazovne teorije (konstruktivizam, bihevizizam, teorije sociokulturnog učenja, itd...) zajedno sa njihovim efektima na dizajniranje efikasnog pristupa nastavi;
- ❖ **Pedagoške strategije:** Osnova dobrog pedagoškog okvira je osnovna strategija koja je korišćena da bi se učenici angažovali i motivisali uz podsticanje postizanja očekivanih ishoda učenja. Razgovaraćemo o ulozi aktivnog učenja, kritičkom razmišljanju i strategijama zadržavanja znanja, zajedno sa integracijom novijih tehnologija.
- ❖ **Metode ocenjivanja i evaluacije:** Svaki put obrazovanja i učenja zahteva posebno skrojenu strategiju za evaluaciju i procenu napretka mladih, kako bi se blagovremeno identifikovale prepreke i praznine u učenju, i prilagodili sadržaje učenja i strategije u skladu sa tim;

- ❖ **Obuka nastavnika i profesionalni razvoj:** Ovaj korak je srž projekta, i predstavlja glavni razlog za njegov razvoj. Razgovaraćemo o važnosti obrazovanja trenera i facilitatora, istovremeno naglašavajući važnost obezbeđivanja neophodnih alata, resursa i podrške za efektivnu primenu ovih pedagoških strategija u svakodnevnom radu, prilagođavajući se različitim situacijama i obrazovnim okvirima;
- ❖ **Izazovi i budući pravci:** Na kraju, ukratko ćemo razgovarati o izazovima i preprekama koje su obično povezane sa razvojem i praktičnom primenom pedagoških okvira, kao što su ograničenja resursa, otpor promenama i drugi društveni i kulturni faktori. Pokušaćemo da predložimo preporuke i buduće pravce koji se mogu usvojiti u cilju usavršavanja i unapređenja kvaliteta budućih pedagoških okvira, promovišući kontinuirano unapređenje obrazovne prakse.
- ❖ **Pregled literature:** fokusira se na nedavna istraživanja na temu poljoprivrede. Studije pokrivaju različite oblasti, s obzirom na širu panoramu poljoprivrede, uglavnom na evropskom nivou. Na osnovu najrelevantnije literature za projekat PropAgri pokušali smo da sumiramo glavne teme. Za ovo istraživanje koristili smo različite izvore, uglavnom zasnovane na: 1) Sivoj literaturi: izveštajima i člancima koje su objavile organizacije civilnog društva ili koje su proizvedene u svrhe javnih politika; i 2) Naučna literatura: knjige, članci i izveštaji zasnovani na naučnoj metodologiji.

Stvaranjem ovog pedagoškog okvira, edukatori, istraživači i kreatori politike mogu steći vredan uvid u efikasne nastavne prakse i dizajnirati pedagoške pristupe koji neguju holistički razvoj učenika i akademski uspeh.

Svaki od ovih koraka biće objašnjen u svom odeljku, pri čemu se svaki od njih posebno bavi materijalima koji su korišćeni u izradi ovog dokumenta.

Teorijske osnove

Teorijska osnova pedagoškog okvira predstavlja konceptualnu osnovu koja čini okosnicu obrazovnih strategija i praksi. Teorijska osnova jasno definiše obrazloženje, principe i ciljeve koji usmeravaju razvoj i implementaciju efikasnih pristupa obrazovanju i učenju, bez obzira na primenjenu metodologiju (formalno, neformalno i informalno obrazovanje).

Među velikim brojem različitih modela, postoje neki koji se češće primenjuju i smatraju najboljom praksom u svojoj oblasti:

- ❖ **Konstruktivizam:** Naglasak na ovoj teoriji je stavljen na ulogu aktivnog učenja u izgradnji njihovog znanja, uz negovanje obrazovnog okruženja koje je fokusirano na stvaranje smislenih iskustava koja podržavaju proces sređivanja stečenih koncepata. Prema ovoj teoriji, učenje je inherentno dinamičan i interaktivan proces koji mora da podstakne angažovanje učenika u aktivnostima koje su usmerene na istraživanje novih ideja. Iz tog razloga, umesto da budu pasivni primaoci znanja, oni su podstaknuti da učestvuju u praktičnim iskustvima, eksperimentima i zadacima koji ih podržavaju u

procesu koji ima za cilj da razviju sopstveni lični mentalni model i perspektivu, istovremeno računajući na podršku trenera i edukatora. Štaviše, jedan važan aspekt konstruktivizma je uloga društvene interakcije među vršnjacima, jer učenici mogu stalno imati koristi od diskusije o sopstvenim idejama i ko-konstruisanja svog znanja sa drugima. Kroz primenu ove metode, edukatori i treneri mogu da podstiču razvoj kritičkog mišljenja, kreativnosti i doživotnog učenja mekih i tvrdih veština koje se mogu primeniti u širokom spektru ličnih i profesionalnih scenarija. Iz tog razloga, pedagoški okviri strukturirani primenom ove teorije su u velikoj meri zasnovani na principima koji podstiču učenje usmereno na učenika, individualizovane i personalizovane nastavne planove i programe, zajedničko rešavanje problema i korišćenje scenarija iz stvarnog života kako bi se olakšao proces izgradnje znanja.

- ❖ **Teorija kognitivnog opterećenja:** Teorija se vrti oko koncepta da učenici imaju ograničen kapacitet za obradu novih informacija, i stoga je od najveće važnosti pravilno upravljati „kognitivnim opterećenjem“ tokom treninga i formativnih sesija. Kognitivno opterećenje se može podeliti u tri različite kategorije:

- **Intrinzično kognitivno opterećenje:** inherentna složenost materijala za učenje samog po sebi, koja direktno zavisi od nivoa težine i složenosti predmeta koji se predaje;
- **Irelevantno kognitivno opterećenje:** dodatni mentalni napor koji je potreban zbog prezentacije materijala za učenje koji nije striktno povezan sa ciljevima učenja. Količina stranog kognitivnog opterećenja duboko je povezana sa kvalitetom korišćenih materijala za učenje i okruženja za učenje u kojima rade nastavnici i učenici.
- **Povezano kognitivno opterećenje:** kognitivni napor koji je potreban učenicima da integrišu novodobivene informacije sa prethodno postojećim znanjem, što kao rezultat podstiče razvoj smislenog učenja i izgradnju mentalnih šema.

Pedagoški okvir koji je pod uticajem teorije kognitivne učenja fokusira se na predstavljanje informacija sa strukturom koja optimizuje učenje minimiziranjem količine stranog kognitivnog opterećenja i promovisanjem razvoja i organizacije optimizovanih materijala za učenje.

- ❖ **Teorija socijalnog učenja:** Potekla iz rada Alberta Bandure, teorija kapitalizuje ulogu i inherentnu vrednost socijalne interakcije i opservacijskog učenja u oblikovanju ljudskog ponašanja i kognitivnog razvoja učenika. Ova teorija pretpostavlja da pojedinci uče posmatrajući i prilagođavajući se svom okruženju, a posebno modelujući svoja ponašanja, stavove i emocionalne reakcije na osnovu povratnih informacija dobijenih iz spoljašnjeg sveta. Stub teorije je koncept samoeфикаsnosti, koji sugeriše da vera svakog pojedinca u sopstveni kapacitet igra vitalnu ulogu u njihovoj motivaciji, istrajnosti i sposobnosti da postignu svoje ciljeve. Kao rezultat toga, ponašanje se posmatra kao proizvod dinamičkog preseka spoljašnjih ili uticaja iz okruženja, ličnih kognitivnih faktora

i bihevioralnih odgovora, naglašavajući ulogu i važnost društvenog konteksta i konteksta učenja koji aktivno podstiče kvalitetno učenje.

- ❖ **Teorija iskustvenog učenja:** Na osnovu modela koji je prvi razvio David Kolb, iskustveno učenje čini sveobuhvatan okvir koji naglašava važnost direktnog iskustva i posmatranja u procesu učenja. Teorija se stoga zasniva na konceptu da je učenje kontinuirani ciklus između konkretnog iskustva, refleksivnog posmatranja, apstraktne konceptualizacije i aktivnog eksperimentisanja. Ova 4 koraka, duboko međusobno povezana i iterativni među sobom, predstavljaju osnovu uspešnog okruženja za učenje. Pedagoški okviri razvijeni po ovom modelu fokusirani su na važnost angažovanja u praktičnom iskustvu i na kritičko razmišljanje o ishodima ovih iskustava, što dovodi do dugoročnog zadržavanja stečenog znanja i opšteg dubljeg razumevanja teme. Kanalisanjem znanja u praktičnim zadacima, Iskustveno učenje ima za cilj da podstakne holističko učenje i razvoj kritičkog mišljenja, rešavanja problema i adaptivnog ponašanja.
- ❖ **Socio-kulturna teorija:** koju je razvio Lev Vigotski, socio-kulturna teorija je široko poznat model učenja koji društvene i kulturne faktore stavlja u temelj kognitivnog razvoja. Prema ovoj teoriji, pojedinci stiču znanja i kognitivne veštine kroz svoje odnose i interakciju sa svojim vršnjacima i starijima koji imaju više znanja (kao što su nastavnici i vaspitači, roditelji, prijatelji, itd.). U definiciji ove teorije, Vigotski stavlja naglasak na važnost društvene saradnje, jezika i nečijih kulturnih alata u procesu učenja, posebno kao faktora koji promovišu kognitivni rast. Štaviše, ova teorija definiše ono što je poznato kao „zona proksimalnog razvoja“, gde se pojedinci mogu uključiti u aktivnosti koje se obavljaju uz pomoć drugih. Ovaj dinamični odnos koji povezuje individualni razvoj i društvenu interakciju naglašava ulogu društvenog usmeravanja, kulturnih uticaja i iskustava i iskustava u zajedničkom učenju u podsticanju kognitivnog razvoja i iskustva rešavanja problema.
- ❖ **Biheviorizam:** Ova teorija je duboko ukorenjena u radu B.F. Skinnera, koji kaže da se sva ljudska (i donekle čak i neljudska) ponašanja stiču i usađuju uslovljavanjem spoljašnjim i okolinskim stimulansima, kao što su pozitivna pojačanja i upotreba specifične i merljive ciljeve i podciljeve. Primena ove teorije u obrazovnom polju duboko se oslanja na upotrebu ponavljajućih obrazaca i vežbi, uz primenu tehnika modifikacije ponašanja kako bi se olakšalo učenje i zadržavanje znanja. Takva psihološka i obrazovna teorija sve manje vidi u savremenim obrazovnim pristupima i često se doživljava kao „staromodna“, ali se ipak može donekle integrisati u uspešan pedagoški okvir.

Iz ovog kratkog, neiscrpnog, rezimea različitih glavnih obrazovnih teorija, možemo pretpostaviti da postoji široka lepeza različitih pristupa podučavanju i učenju, koji se mogu prilagoditi, integrisati i kombinovati jedan sa drugim.

Čineći to, vaspitači mogu da razviju specifičnije pedagoške okvire koji se mogu koristiti za preciziranje i postizanje specifičnih ishoda učenja, da se pobrinu za različite stilove učenja, i stoga stvaraju i neguju okruženje za učenje koje podržava i privlači svoje učenike.

Ovaj proces integracije, međutim, može se uspešno sprovesti samo kroz duboko poznavanje specifičnosti svakog od ovih modela, kako bi se iskoristile prednosti svakog od njih i nadoknadile njihove slabosti.

Pedagoške strategije

Kada se utvrde teorijske osnove i modeli, možemo preći na sledeći deo razvoja našeg pedagoškog okvira: odlučivanje o strategijama koje ćemo koristiti kako bismo unapredili učenje učenika i njihovo zadržavanje znanja.

Takve strategije, koje ćemo kasnije detaljno istražiti u relativnom delu stvarnog pedagoškog okvira, obuhvataju više različitih tipova pristupa i pokušavaju da iskoriste različite prednosti i prilagode se različitim potrebama i situacijama učenja.

Specifičnost svakog od modela zahteva različite strategije i tehnike, na primer neki od njih su više fokusirani na rad na okruženju oko pojedinca kako bi proizveli uslovljenost načina na koji reaguju i razvijaju, dok su neki drugi pristupi sami po sebi mnogo više usmereni na rad na pojedincu.

Iz tog razloga, važno je razumeti duboko isprepleteni odnos koji povezuje ova dva aspekta pedagoškog okvira, jer neusklađenost u ovoj fazi njegovog razvoja može dovesti do neefikasnih obrazovnih pokušaja, kako u pogledu ishoda učenja, tako i u pogledu angažovanja učenika.

Štaviše, ove strategije treba izabrati kako bi se tražio pristup koji je koherentan sa poljem i temom o kojoj se trenutno raspravlja od strane edukatora. Svaka strategija je potencijalno efikasna u razvoju znanja o datoj temi, ali je očigledno da su neke prikladnije od drugih.

Ovaj specifični pedagoški okvir se, na primer, razvija u cilju izgradnje znanja i znanja u oblasti poljoprivrede.

Istorijski gledano, takve kompetencije se prenose kroz „aktivno učenje” i iskustveno učenje, sa ciljem postizanja dublje veze sa prirodom i njenim „pravilima” kako bi se postigao najbolji mogući rezultat u pogledu kvaliteta i kvantiteta žetve.

Kako je vreme odmicalo, a tehnološka otkrića postajala sve naprednija, shvatili smo da empirijsko učenje nije dovoljno i da je poljoprivredi, kao i mnogim drugim profesionalnim oblastima, potreban teorijski pristup koji bi mogao efikasno da dopuni neprocenjivi i suštinski „tradicionalni” pristup učenju. .

Ova kombinacija predstavlja prirodnu evoluciju napora učenja i obrazovanja koji se ulažu u razvoj pedagoških okvira za svaku oblast stručnosti.

Metode ocenjivanja i evaluacije

Procena kvaliteta obrazovanja ima centralnu ulogu u razvoju pedagoške inicijative, koja je u većini slučajeva veoma potcenjena.

Zaista, neki od „najtradicionalnijih“ i staromodnih obrazovnih i pedagoških pristupa koriste evaluaciju ishoda učenja samo kao meru vrednosti zadržavanja znanja učenika, što često dovodi do problema sa samopoštovanjem učenika i na kraju dovodi do problema sa niskog samopouzdanja što dovodi do manji angažovanja u ostvarivanje novih iskustava učenja.

Srećom, ovaj pristup se sve manje koristi u savremenom obrazovanju, a procena puta učenja više nije samo metod za davanje bodova učeniku, već, što je najvažnije, način da se odredi kritična kontrolna tačka u razvoju učenja. pedagoški okvir, tačke na koje se treba brzo obratiti kako bi se osiguralo najbolje moguće iskustvo učenja za sve uključene učenike.

Očigledno, ovo ne isključuje u potpunosti važnost evaluacije ishoda učenja kod učenika, ali efektivno prelazi sa metode za njihovu evaluaciju i bodovanje na način da se poboljša obrazovno iskustvo sadašnjih i budućih učenika.

Takva evaluacija se može izvršiti na nekoliko načina, pa evo nekih od najčešće korišćenih:

- ❖ **Formativno ocenjivanje:** kontinuirana metoda procene napretka u učenju učenika, koja se može koristiti za pružanje neposredne povratne informacije o tome koji deo nastave pravilno funkcioniše i šta treba promeniti;
- ❖ **Sumativno ocenjivanje:** evaluacija koja se sprovodi na kraju perioda učenja kako bi se procenilo opšte razumevanje i savladavanje relevantnih ishoda učenja od strane učenika. Ostavlja malo ili nimalo prostora za poboljšanje na samom učeniku, ali se može koristiti za bolje razumevanje obrazovnog programa u celini, potencijalno štedeći promene u programima kojima je potrebno više vremena da zaista pokažu svoje rezultate;
- ❖ **Standardizovano testiranje:** ovo ocenjivanje se primenjuje na jednoobrazan način kako bi se razumeli kapaciteti učenika u datoj situaciji ili na određenom skupu tema, i uglavnom se koristi za poređenje rezultata na regionalnom, nacionalnom ili međunarodnom nivou, bez obzira na pedagoški metod zaposlen;
- ❖ **Procena zasnovana na učinku:** ova evaluacija zahteva od učenika da pokažu svoje znanje i razumevanje teme izvođenjem zadataka i projekata iz stvarnog života, što će im omogućiti da pronađu i istraže praktične primene svog učenja, zajedno sa poboljšanjem svojih sposobnosti analitičkog i kritičkog mišljenja;
- ❖ **Portfolio:** zbirka nekoliko radnih uzoraka, samoprocena i razmišljanja koje je student proveo u određenom vremenskom periodu tokom svog puta učenja, i može se koristiti za dobijanje uvida u napredak koji je svaki učenik ostvario i za individualizaciju eventualnih kritičnih tačke i „nedostaci“;
- ❖ **Zapažanja:** evaluaciju sprovode mentor i vaspitači kroz metodološko posmatranje ponašanja učenika i interakcije sa materijalima za učenje i njihovim vršnjacima, dajući uvid u njihov socijalni i emocionalni razvoj;
- ❖ **Samoocenjivanje:** obrazovni program je struktuiran na način koji ostavlja prostor i vreme svakom učeniku da napravi pauzu i samostalno proceni svoje iskustvo i rezultate učenja, podstičući svakog od njih da preuzme aktivnu ulogu u svom obrazovanju i promovišući svest o njihove prednosti i slabosti;

- ❖ Vršnjačko ocenjivanje: evaluacija se sprovodi u bezbednom i pozitivnom okruženju koje omogućava svakom učeniku da pruži povratne informacije o radu jedni drugima, čime se promoviše zajedničko učenje i sposobnost davanja konstruktivnih povratnih informacija;
- ❖ Povratne informacije i konferencije: Obično povezan sa metodama podučavanja i mentorstva, ovaj pristup evaluacije je zasnovan na sastancima jedan na jedan nastavnika i učenika na kojima se diskutuje o njihovom napretku, prednostima i strategijama za budući razvoj;

Sprovođenje odgovarajuće evaluacije procesa učenja rezultira boljim iskustvom za učenike, poboljšavajući njihovo angažovanje i omogućavajući im da istraže svoj sopstveni kognitivni profil, svoje prednosti i slabosti i stoga ih potencijalno podržavaju u njihovom procesu rasta i budućim životnim i profesionalnim izborima.

Obuka nastavnika i profesionalni razvoj

Kvalitet svakog obrazovnog programa leži pre svega na kapacitetu uključenih edukatora da efikasno prenesu pojmove koje učenici treba da internalizuju.

Ovaj kapacitet zavisi od nekoliko različitih faktora, koji se mogu svrstati u dve glavne kategorije:

- ❖ njihove lične i profesionalne veštine kao edukatora;
- ❖ kvalitet nastavnog materijala koji im je na raspolaganju.

Poboljšanja u ove dve oblasti stručnosti su fundamentalna kako bi se postigla bolja postignuća učenika i opšte zadovoljstvo u učenju, i podržale ih i motivisati da prate svaki dodatni korak u procesu.

Ovaj poslednji aspekt je još važniji kada uzmemo u obzir konkretnu ciljnu grupu kojoj želimo da se obratimo, jer se NEET fenomen često rađa zbog školske i obrazovne strukture koja ne uspeva da zadovolji specifične potrebe učenja određenog procenta omladinaca.

Očigledno je da su uzroci brojni, a mnogi od njih su potpuno nepovezani sa kvalitetom pruženog obrazovanja (kao što su socio-ekonomsko poreklo ili lični faktori), ali je jasno da drugačiji pristup obrazovanju i nastavi može pomoći mladima koji se sada osećaju izgubljeno, napušteno i koji nemaju nadu i motivaciju da nastave sa svojim obrazovanjem i profesionalnom karijerom.

Ovaj okvir, kao i projekat PropAgri u celini, dizajnirani su sa jednim zajedničkim ciljem na umu: stvaranjem praktičnog i spremnog alata koji bi podržao edukatore i omladinske radnike u njihovom radu sa mladima u oblasti poljoprivrede.

Iz tog razloga, ovaj okvir će sadržati smernice za poboljšanje oba ova aspekta tako što će ovim profesionalcima obezbediti alate za samoocenjivanje i usavršavanje, zajedno sa uputstvima, nacrtima i materijalima koji potiču iz stručnosti iskusnih profesionalaca u oblastima omladinskog rada i poljoprivrede.

Izazovi i pravac za budućnost

Prethodni odeljci ovog dokumenta trebalo je da pruže čitaocima opšte razumevanje onoga što definiše pedagoški okvir.

Svaki od prethodno predstavljenih odeljaka smatramo temeljnim osnovom za razvoj sveobuhvatnog okvira, a svaki od njih zahteva fino podešavanje i popravku kako bi se pravilno uklopio u potrebe vaspitača i učenika.

Ovaj razvojni proces dolazi sa mnogim izazovima i nemoguće je, čak i sa današnjim metodološkim i tehnološkim napretkom, pronaći rešenje koje odgovara svima za širok i skoro beskonačan spektar različitih potreba za učenjem i podučavanjem sa kojima bi se omladinski radnik mogao susresti u njihov profesionalni put.

Imajući to u vidu, nadamo se da smo im pružili informacije koje će im trebati kako bi olakšali svoj teret, a cilj nam je, u sledećem odeljku, da im pružimo dobru polaznu tačku za razvoj sopstvenog, ličnog pristupa podučavanja i obučavanja mlađih generacija.

Pregled literature

Naš Pedagoški okvir zasnovan je na najrelevantnijoj literaturi za projekat PropAgri posebno za izradu Pedagoškog okvira. Ima za cilj da pomogne ljudima zainteresovanim za poljoprivredno obrazovanje i održivost da razviju širu i dublju perspektivu o relevantnim temama koje se tiču ovih oblasti. Proučavali smo bibliografiju da bismo identifikovali opšte izazove i prakse obrazovanja i uključivanja mladih NEET u oblasti poljoprivrede. Za ovaj pregled literature koristili smo različite izvore, uglavnom na osnovu:

- 1) Sive literatura: izveštaji i članci koje objavljuju organizacije civilnog društva ili proizvode za javne politike;
- 2) Naučne literatura: knjige, članci i izveštaji zasnovani na naučnoj metodologiji.

Metodologija koja se prati u konsultovanim dokumentima otkriva različite studije, uključujući studije slučaja usredsređene na kvalitativne i kvantitativne metode i nekoliko radova koji kombinuju obe metode. Oni koji se oslanjaju na kvalitativne metodologije imaju tendenciju da koriste individualne ili grupne intervju, posebno u slučaju istraživačkih analiza. S druge strane, globalne ili komparativne studije pribegavaju kvantitativnim metodama podržanim tehnikama istraživanja kao što su Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD)³ i izveštaji EK.

Dve su ključne teme uključene u projekat PropAgri: sa jedne strane promovisanje održivijeg načina primene poljoprivrede i sa druge promocija „poljoprivrede“ kao prihvatljivog puta angažovanja mladih NEET-a. Idealno bi bilo da se kombinuju ova dva tematska domena i da se

³ <https://www.oecd.org/>

jedni drugima donesu novi doprinosi i perspektive. Rešenje bi bilo stvaranje obrazovnog puta koji u pitanjima poljoprivrede nalazi svoje ideje i koje treba zadovoljiti, ili obrnuto, da se u poljoprivredi pronađu odgovori za neke od ekoloških problema koje treba rešiti.

Da bi promovisao ovo moguće partnerstvo, projekat PropAgri koristi radionice za obuku namenjene publici u poteškoćama i koja nije uključena u put obuke.

Razmatranje dizajna okvira

Oslanjajući se na ove teorijske perspektive i povezana istraživanja do danas, možemo identifikovati ključne aspekte koji doprinose našim pedagoškim razmatranjima:

1. Izgradnja scenarija informalnog i neformalnog učenja za podučavanje mladih NEET:
2. Poljoprivreda i obrazovni potencijal za inkluziju NEET-a;
3. Predlozi poljoprivrednog obrazovanja za borbu protiv klimatskih promena.

Izgradnja scenarija informalnog i neformalnog obrazovanja za učenje NEET mladih

Izrada scenarija informalnog i neformalnog obrazovanja prilagođenih specifičnim potrebama mladih NEET je ključna u rešavanju izazova sa kojima se oni suočavaju na svom obrazovnom i stručnom putu. Ovaj odeljak nastoji da istakne važnost stvaranja takvih okruženja za učenje i strategija koje se mogu primeniti za efikasno angažovanje i obrazovanje ove demografije.

Da bi se efikasno izgradili scenariji učenja za mlade NEET, od suštinskog je značaja razumeti višestruke izazove sa kojima se susreću, uključujući socijalnu isključenost, nedostatak motivacije i nedostatke u veštinama. Priznavanje ovih izazova postavlja osnovu za razvoj ciljanih programa učenja koji mogu ponovo pokrenuti njihovo interesovanje za obrazovanje i opremiti ih neophodnim veštinama za buduće zaposlenje.

U 2022. godini, 11,7% mladih od 15 do 29 godina u EU nije bilo ni zaposleno ni u obrazovanju i obuci (Eurostat, maj 2023.). Za ovu starosnu grupu ⁴ Evropska unija je postavila cilj na nivou EU koji predviđa da udeo mladih ljudi koji nisu ni zaposleni ni u obrazovanju ili obuci do 2030. godine treba da bude manji od 9%. U 2022. godini, u proseku je 11,7% identifikovano kao NEET unutar EU, ali se kreće od 4,2 % (najniži u Holandiji) i 19,8 % (najviši u Rumuniji). Zbog toga je važno osigurati da prelazak sa obrazovanja na posao bude neometan, kao i ukazati na

⁴ <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/en/>

rizike da ne budete ni u zaposlenju, ni u obrazovanju ili obuci. Postoje rizici, kako za pojedinca tako i dugoročno za društvo, ako se mladi odrasli nađu isključeni iz obrazovanja i tržišta rada.

Na osnovu ovih sažetih premisa, neophodno je oblikovati obrazovna iskustva za mlade pojedince koji nisu u obrazovanju, zapošljavanju ili obuci (NEET) koja su angažovana i inspirativna, sa ciljem da se povrati poverenje koje su obrazovne institucije izgubile u svoju perspektivu. Gubitak vere u delotvornost obrazovanja i nedostatak poverenja u potencijalne koristi školovanja prvenstveno proizilaze iz dispariteta između onoga što obrazovne institucije promovišu i procenjuju kao vredno u obrazovnoj ponudi i spoljašnje realnosti. Ova distanca je višeslojno i složeno pitanje (Resnik, 1995), na koje je pedagoška naučna debata dugo pokušavala da odgovori, predlažući mnogo različitih načina. Jedna od preovlađujućih opcija, široko prihvaćena u naučnoj zajednici, jeste insistiranje da i formalno i neformalno obrazovanje i obuka treba da budu zasnovani na iskustvima pojedinaca. U suštini, obrazovanje treba da bude prilagođeno interesima učenika, omogućavajući stvaranje istinski obogaćujućih iskustava (Devei, 1932).

S druge strane, većinu mladih ne privlači život u ruralnim područjima i poslovi sa teškim uslovima rada, niskim primanjima i dugim radnim vremenom. Generacijska obnova, posebno u poljoprivrednom delu poljoprivredno-prehrambenog sektora, ostaje izazov. U 2020. samo je 1 od 3 rukovodioca farme imao 40 godina ili je bio mlađi (Eurostat, o farmama 2020).

Iz ovog kratkog pregleda možemo proceniti da koji god to scenariji učenja bili a koje mi želimo da sledimo u ovom pedagoškom okviru moraju biti fino usklađeni sa specifičnim potrebama zainteresovanih strana i ciljnih grupa uključenih, posebno profesionalaca u oblasti poljoprivrede i NEET-a.

Iz tog razloga, moraćemo da integrišemo teorijski pristup, koji će učenicima pružiti obimno znanje potrebno za pravilno funkcionisanje na modernoj farmi, sa praktičnim aspektima rada, koji su od najveće važnosti iz dva glavna razloga:

- ❖ Kapacitet da se NEET osobe angažuju tokom celog procesa, zahvaljujući uspostavljanju stažiranja i mreža među lokalnim poljoprivrednicima i mladima;
- ❖ Mogućnost da se zadovolje potrebe profesionalaca u poljoprivrednom sektoru, od kojih se većina bori u pronalaženju mladih ljudi zainteresovanih da se uključe u njihov rad na svim nivoima (od lokalnog stanovništva do logističkog i finansijskog upravljanja gazdinstvom).

Svi ovi moduli teorijskog i praktičnog učenja biće fokusirani na razvoj poljoprivrednih praksi u lokalnim i nacionalnim zajednicama koje će uzimati inspiraciju iz najsavremenijih održivih praksi dostupnih u Evropi i inostranstvu, ali bez napuštanja tradicije koje duboko vezuju ovaj sektor, a što je ponos i zaveštanje mnogih poljoprivrednika.

Štaviše, zbog velikog procenta NEET-a koji se takođe suočavaju sa različitim vrstama različitih invaliditeta, ovi moduli učenja će biti razvijeni na način koji može da obezbedi njihovu dostupnost širem krugu učenika.

Teorijski materijal za obuku mora biti dizajniran tako da odgovori na njihove potrebe koje se

mogu sažeti kao:

- ❖ Obezbeđivanje sigurnog i prikladnog mesta za učenje ovim mladima;
- ❖ Povećanje njihove svesti o profesionalnim mogućnostima u ruralnom i poljoprivrednom sektoru;
- ❖ Pružanje znanja, veština i alata za bolje uključivanje u ovu profesionalnu oblast;
- ❖ Promovisanje vrednosti održivog razvoja, posebno imajući u vidu da se moderne tehnike i tradicionalni načini međusobno ne isključuju.

Poljoprivreda i obrazovni potencijal za inkluziju NEET mladih

U poslednjih nekoliko godina, sa nekim od najviših registrovanih procenata NEET mladih koji su postali imperativ da se garantuje dostojanstven rad i obezbedi njihova inkluzija. Ovaj fokus je privukao ujednačenu pažnju širom Evrope i van nje, što je dokazano smanjenjem populacije NEET mladih koje je istaknuto u ciljevima održivog razvoja 2030 (konkretno cilj 8.6), i tako usvojeno od strane svih članica Ujedinjenih nacija 2015. godine.

Poljoprivreda, okosnica ljudske civilizacije, ima potencijal ne samo da osigura sigurnost hrane, već i da posluži kao transformativno sredstvo za obrazovanje i uključivanje NEET mladih.

Negativne percepcije o poljoprivrednim profesijama mogu obeshrabit mlade NEET osobe da razmotre poljoprivredno obrazovanje kao održivu opciju. mlade ljude treba ubediti da gledaju na sektor pozitivnije nego sada (Belo Ars 2015).

Poljoprivredno obrazovanje često uključuje praktična iskustva učenja koja omogućavaju učenicima da se direktno uključe u poljoprivredne prakse. Kreiranjem sveobuhvatnih programa obuke koji integrišu teorijsko znanje sa praktičnim veštinama relevantnim za industriju (iskustveno učenje). To može pomoći mladima da bolje razumeju moderne i inovativne aspekte poljoprivrede, što može pomoći da se razbiju zastareli stereotipi i percepcije prema Međunarodnom časopisu za poljoprivredno obrazovanje. Dok formalno obrazovanje ima značaj u negovanju osnovnih životnih veština (npr. uzgoj useva, stočarstvo i upravljanje poljoprivredom). Neformalno i informalno obrazovanje može pomoći NEET mladima da steknu meke veštine kao što su komunikacija, liderstvo, osećaj za inicijativu itd. koje ne samo da poboljšavaju njihovu zapošljivost, već ih osposobljavaju i za dragoceno znanje za lični razvoj.

Prema istraživanju objavljenom u žurnalu primenjene škole psihologije praktičan angažman sa prirodom, kao što je često slučaj u poljoprivrednom obrazovanju, može pozitivno uticati na mentalno zdravlje smanjenjem stresa, anksioznosti i depresije. Za NEET osobe, koje se često bore sa osećanjem isključenosti i besmislenosti, osećaj zajednice i svrhe koji dolazi sa poljoprivrednim učešćem može da igra ključnu ulogu u poboljšanju njihovog opšteg blagostanja.

Klimatske promene predstavljaju brojne izazove za poljoprivredu u EU. Ovi savremeni izazovi zahtevaju sveobuhvatno razumevanje održivih poljoprivrednih praksi. Međuvladin panel za klimatske promene (IPCC) je naglasio hitnu potrebu za održivim poljoprivrednim metodama za ublažavanje štetnih efekata klimatskih promena. Ažurno poljoprivredno obrazovanje može pružiti NEET mladima solidnu osnovu u održivim praksama, podstičući upravljanje životnom sredinom i promovišući osećaj odgovornosti prema planeti.

Nije moguće zanemariti i iskoristiti ovaj važan potencijal učenja u obrazovnom pravcu. Motivacioni i inspirativni potencijal može doprineti promovisanju društvene inkluzije u većem obimu, obezbeđujući da svi pojedinci imaju priliku da učestvuju u društvu kao cenjeni članovi koji mogu doprineti opštem blagostanju zajednice (Omidvar i Ričmond, 2003).

Pored mogućnosti razvoja senzibiliteta i svesti kroz aktivnosti održive poljoprivrede, postoji i perspektiva razvoja preduzetničkih mogućnosti i ekonomskog osnaživanja mladih NEET. Poljoprivredno obrazovanje može poslužiti kao katalizator za preduzetničke poduhvate, o čemu svedoče istraživanja sprovedena od strane Međunarodnog instituta za istraživanje politike hrane (IFPRI). Negujući razumevanje tržišne dinamike, lanaca snabdevanja i procesa dodavanja vrednosti, poljoprivredno obrazovanje može osnažiti NEET osobe da osnuju sopstvene agrobiznise, čime se podstiče ekonomska samodovoljnost i doprinosi održivoj lokalnoj i nacionalnoj ekonomiji.

Predlozi poljoprivrednog obrazovanja za borbu protiv klimatskih promena

Poslednjih godina došlo je do značajnog globalnog porasta svesti o pitanjima životne sredine i klime, vođen spletom faktora i događaja. Jedan značajan faktor je rastući naučni konsenzus o ozbiljnim posledicama klimatskih promena izazvanih ljudskim faktorom, kao što su porast globalnih temperatura, ekstremni vremenski događaji i brzi gubitak biodiverziteta. Kao rezultat toga, javna svest je porasla oko hitnosti preduzimanja smislenih akcija za suzbijanje ovih pretnji i očuvanje ekosistema Zemlje za buduće generacije.

Medijske platforme, uključujući dokumentarne filmove, vesti i društvene medije, odigrale su ključnu ulogu u širenju informacija i podsticanju boljeg razumevanja pitanja životne sredine. Ovi kanali su omogućili širi diskurs o održivosti, zagađenju i međusobnoj povezanosti ljudskih aktivnosti sa ekološkim sistemima. Štaviše, grupe za zagovaranje zaštite životne sredine i lokalne organizacije aktivno su podizale svest, mobilizujući zajednice i pojedince da učestvuju u lokalnim naporima za očuvanje i usvajaju održiviji način života.

U obrazovnom okruženju, uloženi su zajednički naponi da se obrazovanje o životnoj sredini uključi u nastavne planove i programe, obezbeđujući da buduće generacije budu opremljene znanjem i alatima za rešavanje ovih izazova. Međunarodni naponi, kao što su Pariski sporazum⁵ i ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih nacija⁶, takođe su naglasili potrebu za saradničkim delovanjem na globalnom nivou, naglašavajući važnost međunarodne saradnje i koordinacije politike.

Korporacije i industrije sve više prepoznaju važnost usvajanja ekološki prihvatljivih praksi, ne

⁵ <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>

⁶ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

samo da bi se smanjio njihov uticaj na životnu sredinu, već i da bi se uskladili sa rastućom potražnjom potrošača za održivim proizvodima i uslugama. Kao rezultat toga, održive poslovne prakse i korporativna društvena odgovornost postali su sastavne komponente strategija mnogih kompanija, doprinoseći širem narativu ekološke svesti i odgovornosti.

U ovom scenariju sve veće svesti o takvim vitalnim pitanjima, možemo označiti poljoprivredu, i primarnu oblast u celini, kao jednog od najvažnijih aktera u temi ekoloških i klimatskih pitanja.

„Klimatske promene“ i „poljoprivreda“ se susreću na više načina. S jedne strane, klimatske promene utiču direktno i indirektno na sektor poljoprivrede. A sa druge strane, poljoprivreda je veliki doprinos oslobađanju zagađivača vazduha i gasova koji doprinose stvaranju efekta staklene bašte (GHG) ⁷.

Tačno je, u stvari, da je primarni sektor jedno od najuticajnijih oblasti sa ekološkog stanovišta, posebno kroz štetne prakse kao što su masovni uzgoj i intenzivna stočarska proizvodnja, prakse koje su postale sve rasprostranjenije tokom prošlog veka kako bi se zadovoljila sve veća potrošnja i otpad.

Ove prakse su odgovorne za opadanje kvaliteta života mnogih ljudi pod nivoom siromaštva, smanjenje raznolikosti staništa i biodiverziteta, i upotreba štetnih đubriva i pesticida.

Konkretno, ove poljoprivredne prakse su odgovorne za:

- ❖ Povećanje stope krčenja šuma i gubitak šumskog pokrivača zbog proširenja poljoprivrede i seče.
- ❖ Nivoi zagađenja vode i iscrpljivanje vodnih resursa kao rezultat poljoprivrednih aktivnosti.
- ❖ Emisije gasova staklene bašte, uključujući metan i azot oksid, iz stočarstva i drugih aktivnosti primarnog sektora.
- ❖ Stope degradacije zemljišta i erozije povezane sa neodrživim poljoprivrednim praksama i promenama u korišćenju zemljišta.
- ❖ Gubitak biodiverziteta i uništavanje staništa usled poljoprivredne i šumarske prakse.
- ❖ Trendovi u stvaranju i odlaganju otpada iz primarnog sektora.

Istovremeno, poljoprivreda je ekonomski sektor koji je najviše pogođen klimatskim promenama i ekološkom krizom, jer dovode do ozbiljnih izazova čije reperkusije najviše pogađaju najugroženije karike privrednog sektora, a to su lokalni proizvođači i poljoprivrednici.

Gledajući u budućnost, stručnjaci iz ove oblasti očekuju da će poljoprivreda biti pogođena klimatskim promenama i globalnim zagrevanjem. Stavljanje naglaska na stvaranje generacija koje su uložene i pripremljene za suočavanje sa ovim predstojećim izazovima jedan je od glavnih trendova politike koji oblikuju budućnost poljoprivrede.

Promena prakse održive poljoprivrede i proizvodnje, kao i rastuća svest o održivoj potrošnji, pojačaće sprovođenje promena za budućnost.

⁷ <https://public.wmo.int/en/our-mandate/focus-areas/environment/greenhouse-gases>

Dokazi pokazuju da će za suočavanje sa ovim izazovima biti ključna revolucija potrebnih veština. Mladi ljudi treba da budu spremni da se suoče sa promenama i da budu otporni: da predvide buduće promene, da otkriju nove mogućnosti i tržišta, i da odgovore na nove zahteve i promenljive preferencije kupaca.

Takve veštine, obrazovanje i obuka su od suštinskog značaja za pripremu sledeće generacije koja će se baviti održivom poljoprivredom.

Dizajn obrazovanja i obuke, nastavni plan i program i izvođenje mogu podržati ove napore. Integrisani obrazovni programi koji obuhvataju poljoprivredu mogu podići svest među mladim učenicima. Praktično, iskustveno učenje, stručno obrazovanje i obuka (VET) i neformalno učenje, mogu mladim pojedincima pružiti istinsko razumevanje prirode zaposlenja u oblasti poljoprivrede i prehrane.

Neformalno obrazovanje primenjeno u oblasti poljoprivrede ima značajan uticaj u kolektivnim naporima u borbi protiv klimatskih promena. Ono takođe nudi fleksibilnu i inkluzivnu platformu za pružanje vitalnog znanja i veština širokom spektru učenika. Metodologija neformalnog učenja podstiče inovacije i eksperimentisanje, omogućavajući učesnicima da se prilagode promenljivim klimatskim uslovima i razviju rešenja koja smanjuju ugljenični otisak poljoprivrede. Negovanjem dubljeg razumevanja veze između klime i poljoprivrede i promovisanjem ekološki prihvatljivih praksi, neformalno obrazovanje igra ključnu ulogu u opremanju zajednica za ublažavanje klimatskih promena i izgradnju održivije, otpornije budućnosti za poljoprivredu.

Kroz prilagođene programe poljoprivrednog obrazovanja, sledeća generacija može razviti sveobuhvatno razumevanje održive poljoprivrede i klimatskih promena, omogućavajući im da donose informisane odluke koje su ekološki odgovorne i ekonomski održive.

Neki od predloga stručnjaka za borbu protiv klimatskih promena su:

- ❖ razvoj transverzalnih programa o održivosti i klimatskim promjenama specifičnih za održivu i urbanu poljoprivredu i za bio-baziranu proizvodnju;
- ❖ obezbeđivanje integracije učenja u učionici i praktičnog učenja;
- ❖ zagovaranje mekih i transverzalnih veština u vezi sa digitalizacijom upravljanja, kreativnosti i timskog rada kao suštinskih dopuna teškim;
- ❖ podržavaju i usmeravaju mlade u poljoprivredno-prehrambenim preduzećima da pristupe javnom i privatnom finansiranju;
- ❖ partnerstva sa lokalnim farmerima, organizacijama za zaštitu prirode i stručnjacima iz
- ❖ zajednice radi povezivanja sa mentorima, sticanja praktičnih uvida i učešća u projektima zajednice koji promovišu održivost.

Kreiranjem holističkog obrazovnog programa o suočavanju sa klimatskim promenama kroz poljoprivredu, možete osnažiti sledeću generaciju znanjem i veštinama koje su im potrebne da budu efikasni čuvari životne sredine i otporni farmeri suočeni sa promenljivom klimom.

Propagri pedagoški okvir

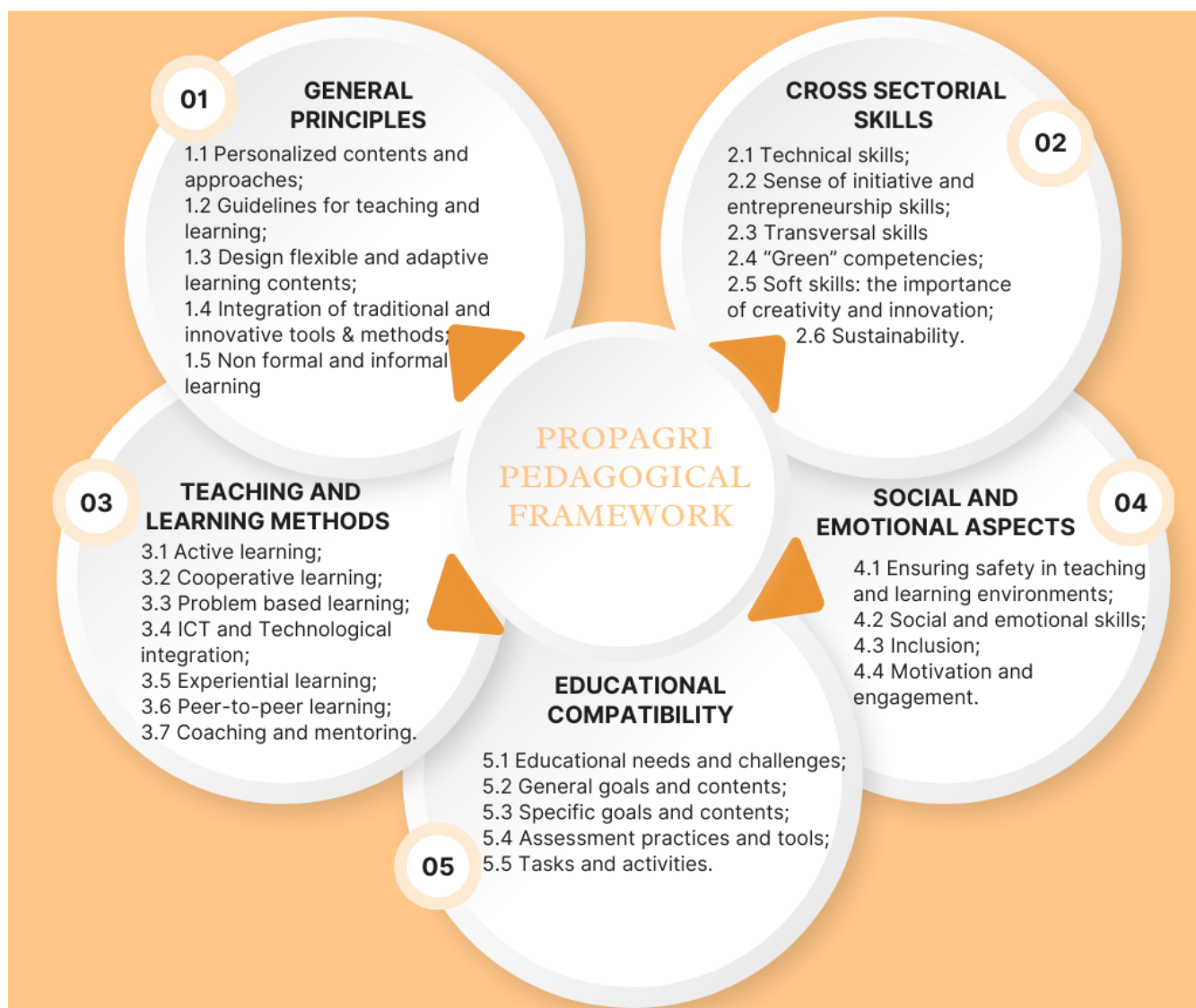
Prelazimo na najvažniji deo ovog dokumenta, sada ćemo opisati specifičnosti PropAgri pedagoškog okvira.

Okvir se zasniva na **pet ključnih kategorija** koje su zatim podeljene u posebne delove koji se bave određenim principom.

Svaki različiti odeljak sadrži opis obrazloženja iza odluke da se on uključi u okvir, zajedno sa nekim preporukama da se efikasno integriše u svakodnevni rad omladinskog radnika i edukatora.

Kao pedagoški okvir fokusiraćemo se na metodologiju za razvoj sadržaja i aktivnosti koje se odnose na oblast inkluzije NEET mladih u oblasti poljoprivrede, te stoga ona mora biti zamišljena kao niz smernica koje će oblikovati sadržaje sadržane u što su „praktičniji” dokumenti razvijeni tokom projekta, ali i kao sredstvo za prilagođavanje takvog sadržaja specifičnim potrebama date grupe ili aktivnosti.

1. **Opšti principi:** Pedagoški principi koji se generalno mogu primeniti u dizajniranju i upotrebi aktivnosti učenja i nastave.
2. **Međusektorske veštine:** Međupredmetne kompetencije koje se smatraju relevantnim posebno za dizajn i upotrebu PropAgri okvira.
3. **Način podučavanja i učenja:** Pedagoški modeli i načini podučavanja i učenja koji se smatraju bitnim posebno za PropAgri okvir.
4. **Socijalne i emocionalne veštine:** Principi koji se odnose na obezbeđivanje bezbednosti u okruženju nastave i učenja, unapređenje socijalnih i emocionalnih veština, uključivanje svih i obezbeđivanje motivacije i angažovanja učenika u procesu.
5. **Obrazovna kompatibilnost:** Glavni aspekti koji obezbeđuju da je obrazovni sadržaj kompatibilan za primenu u različitim kontekstima.

Slika 2. PropAgri pegagoški okvir

Primena ovih kategorija treba prosvetnim radnicima da obezbedi strukturu koja im omogućava da bolje razumeju faktore koje treba uzeti u obzir prilikom razvoju sopstvenog nastavnog pristupa, počevši od kreiranja stvarnih sadržaja, deljenja i predavanja ovakvih sadržaja i vrednovanje razumevanja i razvijanja znanja.

Pre nego što pređemo na stvarno telo okvira, pružićemo neke od osnovnih ideja koje stoje iza njegovog kreiranja:

- ❖ Refleksija i individualno planiranje sadržaja nastavnih planova i programa duboko utiče na celokupno iskustvo učenja, i kroz ovaj okvir planiramo da olakšamo ovaj proces, ostavljajući nastavnicima prostora za promene;

- ❖ Mnoge od metodologija ovog okvira imaju za cilj integraciju teorijskog i praktičnog znanja kao način da se poboljša njihovo zadržavanje znanja i da se pravilno obuča za specifične potrebe tržišta rada;
- ❖ Evaluacija i ocenjivanje tokom aktivnosti igra vitalnu ulogu u usavršavanju i poboljšanju celokupnog nastavnog plana i programa tokom njegovog životnog veka. Ova stalna poboljšanja će maksimizirati sveukupno iskustvo učenika i njihovo zadovoljstvo u rezultatima i postignućima;
- ❖ Do pravog razumevanja koncepta može se doći samo primenom teorijskih koncepata u praktičnom okruženju, kao i sposobnošću da se takvi sadržaji pojedinačno objasne, tumače i primenjuju.

1. Generalni principi

Kao što naziv govori, prvi deo ovog pedagoškog okvira posvećen je generalnim principima koji su motivisali konzorcijum u razvoju projekta „PropAgri“.

Ovi principi su usredsređeni na obrazloženje za izbor metodologija i razvoj didaktičkih materijala koji su bili i biće pripremljeni u drugim fazama projekta.

Dalji odeljci će se zatim fokusirati na specifične aspekte ovih principa, dodajući detalje i konkretna uputstva ovoj strukturi, upotpunjujući kompletan dokument.

1.1 Personalizovani sadržaj i pristupi

Obrazloženje

Savremeno obrazovanje i pedagoške inicijative brzo pomeraju fokus sa pristupa koji odgovara svima na personalizovaniji model koji je usredsređen na učenika, čiji je cilj da se na odgovarajući način zadovolji specifične potrebe i sklonosti svakog pojedinačnog učenika.

Iz tog razloga, primena posebno prilagođenih obrazovnih pristupa postala je tako ključni faktor kada je u pitanju poboljšanje ukupnog iskustva učenja, jer omogućava nastavnicima da rade na nastavnim metodama i materijalima koji su usklađeni sa snagama, interesovanjima i stilovima učenja njihovih učenika. .

Uključivanje ličnih hobija i veština svakog učesnika u proces učenja je glavno sredstvo za olakšavanje procesa asimilacije stečenih kompetencija, podstičući dublje razumevanje teorijskih koncepata, dok istovremeno učenicima pruža bolji uvid u njihove praktične primene. Sve u svemu, prednosti ovog pristupa nisu samo u promovisanju aktivnog angažovanja i motivacije, već i u negovanju osećaja relevantnosti i stvarne primenljivosti u radu, što zauzvrat podstiče učenike da razviju holističko i sveobuhvatno razumevanje teme.

Preporuke

1. Preliminarne i tekuće procene prošlih i sadašnjih kompetencija učenika mogu pomoći u određivanju oblasti na koje treba da se fokusiraju i onih na kojima su potrebni različiti

pristupi.

2. Nemojte se plašiti da eksperimentišete sa različitim obrazovnim pristupima, jer oni mogu različito da zadovolje potrebe učenja svakog učenika. Imajte na umu da se prečesta promena pristupa može smatrati destabilizujućim. Umerenost u svemu.
3. Tražite povratne informacije i sugestije od učenika i učinite ih aktivnim delom obrazovnog pristupa, na primer, pružajući opcije za različite vrste zadataka.
4. Emocionalna i lična povezanost je neprocenjiv resurs, posebno u odnosu između mentora/vaspitača i njihovih učenika

1.2 Smernice za predavanje i učenje

Obrazloženje

Nastavnici i edukatori takođe mogu biti učenici, a kooperativno učenje i razmena prethodnih iskustava posebno je važno u oblasti obrazovanja.

Sticanje i razmena različitih praksi, metodologija i škola mišljenja može uticati na obogaćivanje svakog prosvetnog radnika i od velike je koristi i za njegove učenike.

Stvaranje okruženja koje je plodonosno i optimalno za učenje povećaće zadovoljstvo učenika i profesionalne kompetencije vaspitača.

Nastavnici i vaspitači igraju višestruku ulogu u obrazovnom segmentu, ne samo kao facilitatori znanja već i kao sami učenici. U oblasti obrazovanja, negovanje okruženja za učenje koje se sarađuje, zajedno sa deljenjem različitih iskustava i pedagoških pristupa, ima veliki značaj. Ova kolektivna razmena praksi, metodologija i obrazovnih filozofija služi za obogaćivanje kulturnog repertoara svakog prosvetnog radnika, negujući dinamično i višestruko okruženje učenja za njihove učenike.

Štaviše, uspostavljanje povoljnih i obogaćujućih okruženja za učenje je ključno za povećanje ukupnog zadovoljstva učenika i profesionalnog razvoja nastavnika. Negovanjem okruženja koje promoviše aktivno angažovanje, kritičko razmišljanje i otvoren dijalog, nastavnici mogu efikasno da neguju osećaj radoznalosti i intelektualnog rasta među svojim učenicima. Ovo, zauzvrat, neguje pozitivnu i podsticajnu atmosferu za učenje koja podstiče istraživanje novih ideja, razmenu perspektiva i razvoj osnovnih kompetencija kako među nastavnicima tako i među učenicima. Takvo okruženje ne samo da podstiče akademski uspeh, već i doprinosi holističkom razvoju i doživotnom učenju svakog pojedinca uključenog u obrazovni proces.

Preporuke

1. Fokusirajte se na podršku razvoju profesionalnih kompetencija uključenih edukatora, promovišući pristup ažuriranim resursima i materijalima za obuku i negovanje okruženja deljenja i saradnje među omladinskim radnicima i edukatorima.
2. Promovišite inkluzivnost i prihvatanje različitosti u obrazovnom okruženju kako biste obogatili razgovor i prilike za učenje koje se prirodno stvaraju u situacijama međukulturalne razmene.

3. Podstičite mogućnosti kooperativnog učenja čak i među različitim grupama i nastavnicima, kako bi se omogućilo učenicima i nastavnicima da iskuše različite metode podučavanja i učenja.
4. Tehnološka integracija je ključni faktor u razvoju uspešnih obrazovnih inicijativa, posebno kada se radi sa ciljnom grupom kojoj je teško pristupiti kao što su NEET osobe.

1.3 Dizajnirajte fleksibilnog i prilagodljivog sadržaja za učenje

Obrazloženje

Kada radite sa različitim ciljnim grupama koje karakterišu različita iskustva i nivoi veština, kultura fleksibilnosti postaje ne samo korisna, već i neophodna. Osmišljavanjem prilagodljivih aktivnosti i sadržaja koji mogu neprimetno da se prilagode različitim zahtevima svake grupe, edukatori mogu da obezbede lakšu tranziciju i inkluzivnije iskustvo učenja za sve uključene učesnike.

Isticanje potrebe za fleksibilnošću naglašava važnost prilagođavanja obrazovnih pristupa specifičnim stilovima učenja, sposobnostima i preferencijama različitih pojedinaca unutar ciljnih grupa. Ovaj pristup ne samo da podstiče inkluzivnije i podržavajuće okruženje za učenje, već i osnažuje nastavnike da se efikasno bave jedinstvenim izazovima i zahtevima svake grupe, čime se povećava ukupan kvalitet i uticaj njihovih napora u nastavi.

Preporuke

1. Pripremite različite materijale koji koriste različite tehnike i metodologije kako bi bili zamenljivi bez gubitka obrazovnog sadržaja i kvaliteta.
2. U okviru iste aktivnosti, edukatorima treba dati savete za facilitaciju i predloge za promene na osnovu predvidivih razlika u ciljnim grupama. Nije potrebno uzeti u obzir sve moguće razlike, već bar dati predloge šta bi se moglo promeniti, a da se obrazovni sadržaji sačuvaju.
3. Korišćenje dopunskih resursa može pomoći da se premoste razlike među ciljnim grupama i specifične razlike među pojedinačnim učenicima. Ovi dodaci mogu uključiti dodatne dostupne resurse za mlade sa različitim vrstama invaliditeta ili jednostavno materijale koji se mogu koristiti kako bi se omogućilo dalje istraživanje i dubinsko razumevanje koncepata.
4. Negujte pozitivno okruženje kako biste dobili povratne informacije i sugestije od učenika o metodama koje se koriste za izvođenje sesija. Pokušajte da integrišete što je moguće više predloga, dok materijali i sadržaji budu relevantni i odgovaraju potrebama učenika.

1.4 Integracija tradicionalnih i inovativnih alata i metoda

Obrazloženje

Savremeno učenje i podučavanje treba da kapitalizuju prednosti tradicionalnih obrazovnih pristupa, uz zadržavanje otvorenog uma i integrativnog pristupa prema novijim modelima i tehnologijama.

Ne postoji utvrđena formula za ovu integraciju, koja omogućava edukatorima da eksperimentišu sa različitim alatima i metodologijama, posebno zahvaljujući širokoj upotrebi tehnika neformalnog obrazovanja u ovom projektu, što naravno daje prednost ovoj integraciji u poređenju sa njenim formalnim kolegom.

Preporuke

1. Onlajn platforme su lako dostupne na mreži i mogu da podrže edukatore sa skoro beskonačnim nizom opcija kada je u pitanju integracija tradicionalnih pristupa učenju. Internet stranice za anketiranje mogu se koristiti kao sredstvo za prikupljanje povratnih informacija i utisaka, dok kreiranje multimedijalnih sadržaja (ili prezentacija onih dostupnih na mreži) može pomoći učenicima da bolje shvate predmetnu temu.
2. Metodologije kao što su gejmfikacija i učenje zasnovano na problemima postaju sve istaknutije u obrazovnom okruženju, i iako obično oduzimaju mnogo vremena za edukatore i programere aktivnosti, njihova upotreba može biti veoma korisna za praktično bilo koje obrazovne inicijative.

1.5 Neformalno i informalno učenje

Obrazloženje

Inicijative za neformalno i informalno obrazovanje igraju ključnu ulogu u poljoprivrednom sektoru tako što pružaju vredne prilike za učenje za NEET mlade zainteresovane da ostvare karijeru u poljoprivredi i agrobiznisu.

Kroz neformalno obrazovanje možemo ponuditi praktičnu obuku o poljoprivrednim tehnikama, održivim poljoprivrednim praksama i poljoprivrednom preduzetništvu, opremajući NEET mlade neophodnim veštinama i znanjem da se ističu u dinamičnom poljoprivrednom pejzažu. Neformalno obrazovanje u ovom kontekstu često uključuje praktična iskustva učenja, poljoprivredne projekte u zajednici i mentorstvo iskusnih farmera, omogućavajući NEET mladima da steknu praktičan uvid i neguju dublje razumevanje poljoprivrednih procesa i najboljih praksi. Integracijom informalnih i neformalnih obrazovnih pristupa, prilagođeni poljoprivredni programi mogu efikasno negovati sledeću generaciju veštih i obrazovanih pojedinaca koji su spremni da doprinesu održivom razvoju i inovacijama u poljoprivrednom sektoru.

Preporuke

1. Integrišite aktivnosti neformalnog obrazovanja sa neformalnim praksama (npr. posete sajtu, igre, izazovi između učenika itd.) i formalnim školskim učenjem (npr. frontalne prezentacije, pozovite stručnjake da govore na vašim časovima itd.).
2. Mnogi različiti resursi i aktivnosti se mogu naći na mreži i kao deo rezultata drugih projekata, koji se lako mogu integrisati u alate manje iskusnih edukatora i trenera;
3. Odaberite alate i metode učešća fokusirane na učenike i njihova interesovanja.
4. Sadržaj obuke namenjen omladinskim radnicima/edukatorima (kako je planirano u rezultatima PropAgri) treba da sadrži: opšti uvod o temi radionica, sa osvrtom na prednosti kombinovanja teme poljoprivrede sa temom klimatskih promena i održivost;

osnovni sadržaji koji će se predavati kroz radionice; indikacije o načinu sprovođenja aktivnosti; pravila za olakšavanje nastavnih strategija prisutnih u projektu; indikacije o tome kako sprovesti „debriefing“; i indikacije o tome kako koristiti alate za evaluaciju rezultata.

5. Integrirati instrumente evaluacije i priznavanja kao što su sertifikati, nagrade itd. na kraju procesa učenja.

2. Među sektorske veštine

Ovaj princip se odnosi na međupredmetne veštine koje predstavljaju kompetencije koje se smatraju relevantnim posebno za PropAgri. Odabrane međupredmetne veštine su u skladu sa nekim od glavnih evropskih okvira koji definišu: 1) Ključne kompetencije za celoživotno učenje (Evropska komisija, 2018), 2) EntreComp (Evropski okvir za preduzetništvo, 2018) za veštine, stavove i ponašanja koja treba da budu preduzetnički i za stvaranje vrednosti za druge, GreenComp (Evropski okvir održivosti 2022) za zelene kompetencije i kompetencije održivosti i LifeComp (Evropski okvir za lične, društvene i ključne kompetencije za učenje 2020).

2.1 Tehničke veštine

Obrazloženje

Razvoj tehničkih veština je od najveće važnosti kada se mladi bez prethodnog iskustva u oblasti poljoprivrede pripremaju za navigaciju u ovom sektoru.

Pružanje učenicima adekvatnih i ažuriranih profesionalnih kompetencija poslužiće kao osnova za navigaciju u svetu koji je u stalnoj evoluciji, koji je video integraciju novijih tehnologija i metodologija u cilju povećanja produktivnosti i održivosti.

Stručnost u oblastima kao što su podaci i analiza tržišta, precizna poljoprivreda i prikupljanje sredstava (naročito važno zbog velike količine finansijskih resursa dostupnih u Evropi), dovešće do bolje optimizacije raspoloživih resursa i na kraju će obezbediti kapacitet industrije da zadovolji rastuće globalne zahteve za hranom, imajući na umu važnost izgradnje održive infrastrukture.

Preporuke

1. Razvijanje sadržaja učenja koji prati najnovija dostignuća u pogledu novih veština i onih neophodnih za budućnost.
2. Primena metodologije u praksi i kreiranje simulacije iz stvarnog života koje odražavaju stvarnu primenu znanja u profesionalnim okruženjima.
3. Stvaranje veze sa profesionalcima iz oblasti poljoprivrede omogućavanjem razmene i poseta.

2.2 Osećaj za inicijativu i preduzetničke veštine

Obrazloženje

Oblast poljoprivrede, slično kao i mnoge oblasti koje vode mala i srednja preduzeća, visoko vrednuju kapacitet pojedinca da preuzme aktivnu ulogu u svom profesionalnom životu. Iz tog razloga, tokom aktivnosti razvijenih kroz ovaj pedagoški okvir, moraćemo da uzmemo u obzir potrebu da promoviramo razvoj preduzetničkih veština i osećaja za inicijativu kod uključenog učenika. Važnost ovog koraka postaje još važnija kada se uzme u obzir specifičan profil mnogih NEET mladih, koji često nedostaju u ovom konkretnom profesionalnom aspektu. Oštar osećaj za inicijativu osnažuje profesionalce u bilo kojoj oblasti da preduzmu proaktivne mere da reaguju na spoljašnje i unutrašnje stimulanse, dajući im prednost u odnosu na konkurenciju i omogućavajući im da napreduju. Negovanjem ovih veština možemo da obezbedimo da će sledeća generacija profesionalaca u poljoprivredi imati neophodne alate za aktivan doprinos dobiti industrije, njenom rastu i dugoročnoj održivosti.

Preporuke

1. Osnaživanje učenika da neguju znanje, veštine i stav koji razvijaju preduzetnički način razmišljanja i osećaj za inicijativu.
2. Podrška da svoje ideje pretvore u konkretne akcije i usmeravanje da iskoriste mogućnosti koje su dostupne mladim poljoprivrednicima.
3. Podsticanje razumevanja efektivnog poslovnog upravljanja predstavljanjem različitih poslovnih modela kao što su Business Model Canva ili Social Business Model Canva.
4. Primena različitih metoda učenja i praktične metodologije kao što su „razrada poslovnog plana“, kreiranje "pitch-a", igranje uloga itd.

Slika 3. Vizuelna prezentacija EntreComp. © Evropska komisija

2.3 Transverzalne veštine

Obrazloženje

Slično kao u prethodnom odeljku ovog poglavlja, podrška razvoju drugih transverzalnih veština će poboljšati sposobnost učenika da se prilagode različitim profesionalnim i ličnim situacijama.

Konkretno:

- ❖ Negovanje veština kao što su kritičko razmišljanje i rešavanje problema omogućava pojedincima da analiziraju složena poljoprivredna pitanja, osmisle efikasne strategije i primene održiva rešenja.
- ❖ Efikasna komunikacija i veštine timskog rada olakšavaju besprekornu razmenu znanja i ideja, podstičući međudisciplinarnu saradnju i podstičući kohezivnu poljoprivrednu zajednicu.
- ❖ Prilagodljivost i otpornost osposobljavaju profesionalce da se kreću kroz dinamičnu prirodu poljoprivrednog sektora, omogućavajući im da adekvatno odgovore na evoluirajuće tržišne trendove, tehnološki napredak i promene životne sredine.

Preporuke

1. Prilagođavanje i integrisanje aktivnosti koje potiču iz drugih oblasti ili bavljenje različitim temama može biti korisno kao način za ciljanje specifičnih transverzalnih kompetencija.
2. Promovisanje grupnog rada kao sredstva za aktivno uključivanje učenika u radna okruženja saradnje, eventualno menjajući raspoloženje članova grupe i njihove uloge (videti tačku 3.2).
3. Različite pozadinske priče učesnika u aktivnostima mogu se integrisati kako bi se podelile kompetencije razvijene tokom prethodnih radnih iskustava i u njihovom ličnom životu.

2.4 Zelene kompetencije

Obrazloženje

Postizanje veće ekološke ambicije i podrška ublažavanju klimatskih promena i prilagođavanju je kamen temeljac glavne poljoprivredne politike. Ljudi u poljoprivredi se suočavaju sa dvostrukim izazovom, jer moraju i da uzgajaju hranu i da obezbede očuvanje prirode i biodiverziteta. Od ključne je važnosti da sadašnje i buduće generacije imaju svest, alate i znanje neophodne da vode proces ka mudrom korišćenju prirodnih resursa za održavanje proizvodnje hrane i poboljšanje kvaliteta našeg života.

Preporuke

1. Dizajniranje mogućnosti za učenje koje imaju za cilj razvoj zelenih kompetencija i procenu položaja u pružanju podrške učenicima u razvijanju zelenih veština;
2. Promovisanje svesnosti o pitanjima vezanim za ekologiju i uticaju koji ljudske aktivnosti imaju na ravnotežu prirode.
3. Osnaživanje učenika znanjem o najnovijim tehnologijama koje se mogu koristiti u cilju razvoja inicijativa koje su održive u svakom pogledu.

4. Fokusiranje na ulogu koju svaki pojedinac ima u promeni percepcije ekološke krize i u potrazi za rešenjima.
5. Budite otvoreni za različite tačke gledišta i pokušajte da prenesete ideju da se kompleksni problem može rešiti sa mnogo različitih strana, a da ne znači da je jedna ideja sama po sebi bolja od druge.

Slika 4. Vizualna reprezentacija GreenComp.

© Evropska komisija

2.5 Meke veštine: važnost kreativnosti i inovacije

Obrazloženje

Kreativnost i inovacija su stvarna pokretačka snaga koja stoji iza razvoja savremenih održivih poljoprivrednih praksi.

Iz tog razloga, tokom obrazovnog procesa, edukatori će morati da promovišu istraživanje novih i kreativnih ideja učenika, što će biti od suštinskog značaja za razvoj novih rešenja i pristupa za poboljšanje stvarnih metoda uz minimiziranje uticaja na životnu sredinu.

Aktivnosti će morati da vode učenike ka izražavanju sopstvenih ideja, istovremeno im dajući potrebno znanje da shvate šta bi moglo, a šta ne bi moglo da funkcioniše u praksi.

Preporuke

1. Promovisanje kreativnosti inspirišući učenike da spoje različite alate, kao i različite naučne i kreativne modele, kako bi artikulisali svoje ideje.
2. Ohrabrivanje da traže informacije i dobiju inspiraciju iz uspešnih slučajeva i poboljšaju dubinu svog materijala za učenje.
3. Podsticanje istraživanja kreativnih i inovativnih pedagoških pristupa koji prevazilaze znanje specifično za predmet kombinovanjem uvida iz oblasti kao što su digitalna, društvena, ekonomska i ekološka.

4. Integrisanje različitih načina mentorstva i programa liderstva kako bi podstakli učenike kroz pružanje podrške, negovanje povezanosti i povećanje samopouzdanja.
5. Programi učenja treba da podstaknu učenike da integrišu inovativna rešenja, tehnologije i prakse i dele ih jedni sa drugima.

2.6 Održivost

Obrazloženje

Svi učenici moraju jasno razumeti koncept održivosti, pa je stoga važno predvideti aktivnosti i module učenja koji se posebno fokusiraju na ovu temu. Tačnije, prioritet će biti prenošenje važnosti ekološke održivosti bez potcenjivanja koncepta ekonomske održivosti. Prakse predstavljene tokom modula učenja moraće da daju priliku učesnicima da analiziraju prednosti i slabosti svake predstavljene metodologije u vezi sa ova dva aspekta, kako bi definisali koji pristup bolje odgovara njihovim budućim profesionalnim idejama i njihovom okruženju.

Preporuke

1. Razvijanje sadržaja za učenje koji ima za cilj da edukuje na temu održivosti na tri nivoa:
 - a. znanje – poznaju pozadinu i očekivanu budućnost scenarija održivosti,
 - b. veštine - imaju kapacitet da predvide rešenja za održivost koja su zasnovan na nauci, kreativnosti i vrednosti, i
 - c. stavovi- svesni su posledica po sebe i zajednicu i motivisani da preduzmu akciju.
2. Podsticanje „delovanje za održivost“ među učenicima – da preduzmu akciju na individualnom i kolektivnom nivou kako bi oblikovali održivu budućnost, koliko je to moguće, i pozvati ih da zahtevaju akciju od onih koji su odgovorni kako bi se promene desile.
3. Promovisanje integracije pitanja koja prevazilaze samo primenu poljoprivrede, ali koja se odnose na:
 - a. društveno polje (npr. kako koristiti poljoprivredu za osnaživanje i unapređenje zajednica, uključivanje ugroženih grupa, za privlačenje više žena u poljoprivredu itd.),
 - b. ekonomičnost (npr. dugoročno ekonomsko planiranje, revitalizacija ruralnih područja itd.) i
 - c. ekologiju (npr. smanjenje otpada i zagađenja) održivost u sadržajima i aplikacijama učenja i doprinos rešavanju klimatskih promena, očuvanju biodiverziteta i zaštiti prirodnih resursa.
4. Predstavljanje učenicima dobrih primera iz njihove lokalne i međunarodne stvarnosti, ako je moguće uključiti predstavnike takvih organizacija u razvoj aktivnosti

3. Metode predavanja i učenja

Kao što je već navedeno u metodološkom delu ovog okvira, pedagoške strategije imaju ključnu

ulogu u razvoju uspešne obrazovne inicijative.

U narednim odeljcima bavićemo se najvažnijim karakteristikama predloženih strategija, sa fokusom na njihove prednosti i očekivane rezultate, uz neke Preporuke za primenu u stvarnim aktivnostima.

Imajte na umu da, iako neke strategije mogu ciljati na iste oblasti učenja i kompetencije, razlike u pristupu mogu dovesti do različitih rezultata, stoga je važno jasno razumjeti koji pristup bi mogao više koristiti datoj ciljnoj grupi ili rješavanju određene tema.

3.1 Aktivno učenje

Obrazloženje

Aktivno učenje predstavlja nastavni obrazovni pristup koji prevazilazi tradicionalne metode uključivanjem učenika u diskusije i saradničke grupne aktivnosti koje obuhvataju različite relevantne teme i predmete.

Kao što ime sugerise, ova strategija podstiče i promovise aktivno učešće, podstičući svoje učesnike da daju doprinos na svoj način, dajući svakom od njih dovoljno prostora da izraze svoje misli i emocije.

Na ovaj način, edukatori mogu da podstiču stvaranje produktivnog okruženja koje omogućava bogatu razmenu ideja i dublje istraživanje teme o kojoj je reč.

Za razliku od svojih pasivnih „parnjaka“, jedan od glavnih ciljeva aktivnog učenja je osnaživanje učenika u preuzimanju aktivne uloge u razumevanju kroz efektivnu komunikaciju, kritičko razmišljanje i rešavanje problema.

Na kraju, ali ne i najmanje važno, aktivno učenje neguje osećaj intelektualne radoznalosti koji podstiče učenike da proaktivno i sa entuzijazmom prihvate proces koji ih vidi kao glavne podržavaoce sopstvenih obrazovnih putovanja.

Po definiciji, aktivno učenje predstavlja obrazovni „kišobran“ koji sadrži mnogo različitih i konkretnijih pedagoških strategija koje će biti predstavljene u narednim odeljcima ovog poglavlja.

Preporuke

1. Postoji mnogo sjajnih primera farmi koje je moguće posetiti i iskustava učenja koja su dostupna za istraživanje različitih starosnih grupa, sa njihovim fokusom na različite zanate u oblasti poljoprivrede. Stvaranje veza sa ovom stvarnošću može proizvesti odlične rezultate kako bi čak i najmanje informisani učesnik dobio detaljan uvid u specifične potrebe i izazove moderne poljoprivrede.
2. Nastavnici uvek treba da daju prioritet u stvaranju okruženja koje omogućava učenicima da iskuse obrazovne sadržaje na svoj način. Budite pažljivi da date prostor svakom učesniku dok vodite diskusije i radionice.
3. Podstaknite učesnike da daju povratne informacije o razvijenim aktivnostima i integrišite takve inpute u sledeće module, na način koji im daje ideju da njihova proaktivnost ima opipljiv uticaj na njihovo iskustvo učenja.

3.2 Kooperativno učenje

Obrazloženje

Rad u grupi na postizanju zadatog cilja učenja pokazao je odlične rezultate u razvoju veština u oblastima timskog rada i komunikacijskih veština, koje se nadovezuju na specifične kompetencije koje su bile glavna tema vežbe učenja. Zbog važnosti ove dve meke veštine na savremenom tržištu rada, podrazumeva se da pristup koji se zasniva na razvoju ovih vrsta aktivnosti može biti od velike koristi u cilju reintegracije NEET osoba kao radne snage.

Razvoj interpersonalnih veština, koje ova strategija neguje kroz interakciju vršnjaka i kolektivno okruženje, neguje osećaj kolektivne odgovornosti prema postizanju ciljeva učenja i razumevanje značaja različitih skupova veština u radnoj grupi.

Kroz ovaj proces, učenici ne samo da poboljšavaju svoje razumevanje akademskog sadržaja već i razvijaju vitalne međuljudske veštine koje su neophodne za efikasnu saradnju i uspeh u različitim akademskim i profesionalnim okruženjima.

Preporuke

1. Rad grupa treba pažljivo pratiti kako bi se razumela dinamika među pojedincima i podstakao sličan doprinos od strane svih članova.
2. Razvijanje aktivnosti koje izazivaju uobičajene obrasce timskog rada kako bi se učesnici zajedno prilagodili i aktivno se nosili sa nepovoljnim radnim situacijama.
3. Nemojte se plašiti mešanja učesnika u različite grupe: razdvajanje postojećih grupa može biti od koristi za neke učenike kako bi izašli iz svoje zone komfora.

3.3 Učenje zasnovano na problemu

Obrazloženje

Razvoj autentičnih scenarija iz stvarnog života u okruženju za učenje služi kao sredstvo za osnaživanje učenika da se uključe u praktična eksperimentisanja i neguju svoje sposobnosti rešavanja problema i analitike.

Integracija stvarnog sveta, višestrukih izazova u obrazovnom pristupu omogućava razvoj imerzivnijih iskustava učenja, podstičući učenike da aktivnije učestvuju u sesijama i razvijajući kritičniji pristup temi.

Ova primena teorijskog znanja na praktične scenarije podržava ih u prepoznavanju svih različitih aspekata teme, posledica donošenja odluka i mogućnosti da svaki izbor dovede do različitih rezultata, verovatno sa više tačnih odgovora.

Integracijom ove metodologije u nastavni plan i program, edukatori mogu da imaju za cilj stvaranje osećaja poverenja kod učenika, što će im sigurno pomoći u snalaženju u budućim kritičnim trenucima u njihovom ličnom i profesionalnom životu.

Mnogi NEET mladi su pogođeni osećajem ogromne anksioznosti, koji često potiče od njihovog sopstvenog nedostatka praktičnog i teorijskog znanja, i kao takvi bi mogli imati velike koristi od ove metodologije.

Preporuke

1. Scenariji iz stvarnog života su jeftin i lak način za implementaciju kojim se promoviše stav za rešavanje problema prema kritičnim situacijama koji se od učesnika mogu percipirati kao opipljivi i stvarni.
2. Zatražite podršku profesionalaca iz oblasti poljoprivrede da daju stvarne primere teških situacija kako biste podstakli brejnstorming i diskusiju među grupom, a istovremeno im pružili profesionalna rešenja sa njihovim posledicama.

3.4 IKT i tehnološka integracija

Obrazloženje

Integracija savremenih tehnologija i alata u obrazovanje učenika ima dokazano pozitivan efekat na njihov kapacitet da zadrže i koriste znanje stečeno tokom sesija.

Štaviše, uprkos „tradicionalnom” izgledu poljoprivrede, koja se često posmatra kao praktičan i ne posebno inovativan sektor, zapravo smo svedoci moderne tehnološke revolucije u ovoj oblasti, one koja zahteva izvesnu veštinu u rukovanju i razumevanju takve tehnologije.

Iz tog razloga, integracija tehnologija u proces učenja može pomoći da se premosti ova tranzicija kod učesnika i da im pruži alate da održe korak sa ovim promenama.

Preporuke

1. Integrišite različite vrste IKT rešenja kako bi se olakšalo učenje.
2. Iskoristite aktivnosti sa tehnologijom kao priliku za rešavanje problema i učenje o tehnologiji.
3. Koristite digitalne instrumente i alate za čuvanje dokaza i praćenje procesa učenja kako bi učenici mogli da ih konsultuju u budućnosti.
4. Integrišiti tehnologiju, kao što su alati za prikupljanje podataka, softver za mapiranje i poljoprivredne aplikacije, kako bi poboljšali iskustvo učenja i pripremili učenike za moderne poljoprivredne prakse.

Slika 5. DigComp glavne oblasti.

© Evropska komisija

3.5 Iskustveno učenje

Obrazloženje

Kada radite u praktičnoj oblasti kao što je poljoprivreda, obavezno je postaviti obrazovni plan koji omogućava učenicima da se praktično zarone u posao.

Iskustveno učenje služi kao neprocenjiva metodologija u slučajevima kada administracija teorijskih materijala i kompetencija nisu dovoljni.

Ovaj pristup uključuje praktičan i aktivno uključen pristup, omogućavajući učenicima da steknu znanje iz prve ruke i dobiju stvarnu povratnu informaciju o svim teorijskim kompetencijama koje su naučili tokom prethodnih faza obuke.

Uključivanje iz prve ruke u poljoprivredne prakse u stvarnom svetu, kao što su gajenje useva i upravljanje stokom, omogućava im da razumeju praktičnu složenost polja, na način koji se ne može postići kroz striktno teorijski pristup i negovanje nove generacije kvalifikovanih i profesionalci sa znanjem koji su opremljeni da odgovore na rastuće zahteve i mogućnosti u ovoj oblasti.

Preporuke

1. Jasno definisati ciljeve učenja i ishode za svaku iskustvenu aktivnost. Uverite se da su u skladu sa opštim ciljevima programa obuke.
2. Pronađite načine da povežete učenje sa stvarnim životnim iskustvima i fenomenima sa fizičkim i virtuelnim alatima sa kojima se poljoprivredni profesionalci susreću u svom radu. Ovo pomaže učenicima da vide praktične primene onoga što uče.
3. Koristite metode iskustvenog učenja koje se sastoje od „praktičnog učenja“ i „učenja kroz razmišljanje o radu“.
4. Primените različite aktivnosti iskustvenog učenja, kao što su izleti, praktični eksperimenti, igranje uloga i studije slučaja, da biste uključili različite stilove učenja.
5. Omogućite pristup neophodnim resursima, uključujući alate, opremu i materijale, kako biste osigurali da učenici mogu efikasno da se uključe u praktične aktivnosti

3.6 Vršnjačko učenje

Obrazloženje

Razmena znanja i informacija među vršnjacima obično rezultira većom usklađenošću, uživanjem i angažovanjem u bilo kojoj vrsti iskustva učenja.

Obično, u neformalnim i informalnim obrazovnim pristupima, vršnjačko učenje se obično podržava i promoviše među grupama učenika, ali je važan faktor i kada uključuje druge profesionalce i spoljne govornike da podele svoje uvide o ovoj temi.

Videti da profesionalci sličnog uzrasta dele svoje znanje ima veliki uticaj na motivaciju učenika, koji će se osećati prinuđenijim da učestvuju u budućim koracima obrazovnog programa i shvatiti da postoji mogućnost za stvaranje profitabilne karijere.

Preporuke

1. Stvaranje bezbednog i inkluzivnog okruženja za učenje gde se učenici osećaju prijatno

da dele svoje znanje i iskustva.

2. Negovanje osećaja zajednice i timskog rada među učenicima.
3. Korišćenje različitih strategija grupisanja, kao što su male grupe, parovi ili veći timovi, da biste promovisali interakciju i raznolikost perspektiva. Tome dodajte rotaciju grupa perioda kako biste podstakli učenike da rade sa različitim vršnjacima.
4. Ohrabrivanje učenika da pruže konstruktivne povratne informacije svojim vršnjacima. To doprinosi poboljšanju kvaliteta vršnjačkog učenja, stvaranju kulture međusobnog učenja i izbegavanju mogućih sukoba.
5. Ohrabrivanje učenike da vide vršnjačko učenje kao model za celoživotno učenje u poljoprivredi, jer se ova oblast neprestano razvija.
6. Promovisanje deljenja obrazovnih resursa kao što su članci, video snimci ili knjige, sa svojim vršnjacima, kako biste proširili fond znanja.

3.7 Koučing i mentorstvo

Obrazloženje

Integracija mentorskih i koučing metodologija će se pokazati kao vitalni saveznik u negovanju dinamičnog i održivog poljoprivrednog obrazovnog putovanja, posebno kada je ciljano i prilagođeno NEET mladima kao ciljnoj grupi.

Primenom ovih tehnika u našem pristupu, planiramo ne samo da prenesemo osnovna znanja o tehničkim temama, već i da negujemo kod ovih učenika osećaj preduzetništva, svrhe i usmerenja.

Angažovanjem profesionalaca i stručnjaka u sektoru poljoprivrede, pružićemo personalizovano vođenje u vidu podrške u definisanju ciljeva i zadataka i izradi akcionih planova koji će se fokusirati na te aspekte njihovog obrazovanja.

Kroz praktičnu obuku, radionice orijentisane ka cilju i mentorstvo jedan na jedan, ovi programi stvaraju negujuće okruženje u kojem poljoprivrednici koji žele da razviju duboko razumevanje savremenih poljoprivrednih praksi, održivih tehnika i tržišnih trendova, osnažujući ih na taj način da informisane odluke i doprinose rastu i inovacijama poljoprivrednog pejzaža.

Zbog sveobuhvatne prirode ovih metodologija unutar okvira, dalje ćemo istražiti njihove aspekte u samostalnom dokumentu.

Preporuke

1. Postoji mnogo različitih pristupa i modela u koučingu i mentorstvu, od kojih svaki ima svoje specifičnosti. Pokušajte da uskladite različite modele sa specifičnim potrebama učenika.
2. Istražite motivaciju i ciljeve svakog učenika da biste ga podržali u procesu učenja i pomogli im da procene svoj napredak.
3. Razvijte personalizovane programe učenja za svakog učenika, uzimajući u obzir njihove trenutne veštine, znanja i oblasti koje treba poboljšati. Uskladite ove potrebe sa trenerom i mentorisanim licem.
4. Doprinesite izgradnji jakih odnosa između mentora i mentorisanog lica zasnovanih na

poverenju, poštovanju i otvorenoj komunikaciji.

5. Pomozite mentorisanim licima da se povežu sa poljoprivrednim stručnjacima, profesionalcima, organizacijama, npr. delite pozive za lokalne događaje, organizujte posete na terenu, pozovite ih na svoje aktivnosti itd

4. Socijalni i emocionalni aspekti

Kvalitet nastave može biti samo onoliko dobar koliko i okruženje u kojem učesnici uče.

Važnost stvaranja bezbednog i prijatnog okruženja za učenje je jedan od kamena temeljaca neformalnog obrazovanja, glavna metodologija kojom ćemo se baviti u ovom pedagoškom okviru, i glavni razlog njegovog uspeha u savremenim obrazovnim pristupima.

4.1 Obezbeđivanje bezbednosti u okruženju nastave i učenja

Obrazloženje

Negovanje i razvijanje osećaja sigurnosti kod učenika je ključno kako bi se stvorila pogodna atmosfera koja ih podržava u dostizanju njihovog punog potencijala.

Bezbednost mora biti na nivou u svakom obliku i formi, fizičkom (naročito u potencijalno opasnom polju kao što je poljoprivreda) i emocionalnom (što je ključno kada se radi sa ciljnom grupom NEET mladih).

Negovanje okruženja koje promoviše razvoj poverenja, sigurnosti i psihičkog blagostanja omogućava im da se proaktivnije i neustrašivije angažuju u procesu učenja.

Zaista, bezbedno okruženje za učenje promoviše otvoreniju komunikaciju, podstiče istraživanje novih i ličnih ideja i olakšava slobodnu razmenu ideja i mišljenja bez straha od osude ili nasilja. Povećava koncentraciju, smanjuje stres i podstiče saradnju, čime se promoviše holistički razvoj i omogućava učenicima da razviju veštine kritičkog mišljenja, kreativnost i sposobnosti rešavanja problema. Obezbeđivanjem fizičke bezbednosti, emocionalne podrške i atmosfere jednakosti i međusobnog poštovanja, bezbedno okruženje za učenje postavlja osnovu za pozitivno obrazovno iskustvo, podstičući učenike da prihvate izazove, rizikuju i sprovode znanje sa samopouzdanjem i entuzijazmom..

Preporuke

1. Posebno u aktivnostima koje se sprovode u grupama može doći do tenzija i neslaganja među učesnicima. Budite brzi u rešavanju ovakvih situacija kako bi deeskalirale pre nego što potkopaju celokupno iskustvo svih učesnika.
2. Zadržite otvoren pristup povratnim informacijama i inputima učesnika kako biste im pokazali da mogu aktivno učestvovati u diskusiji bez osećaja da su osuđeni i/ili doživljeni pogrešno zbog deljenja svojih ideja (u granicama razuma).
3. Stvaranje bezbednog okruženja za učenje često je povezano sa malim detaljima koje učenici mogu shvatiti kao „opasne” ili „zaštitne” u zavisnosti od njihovog senzibiliteta. Pokušajte da uzmete u obzir što više ovih detalja, posebno učeći iz prethodnih iskustava sa različitim grupama.

4.2 Društvene i emocionalne veštine

Obrazloženje

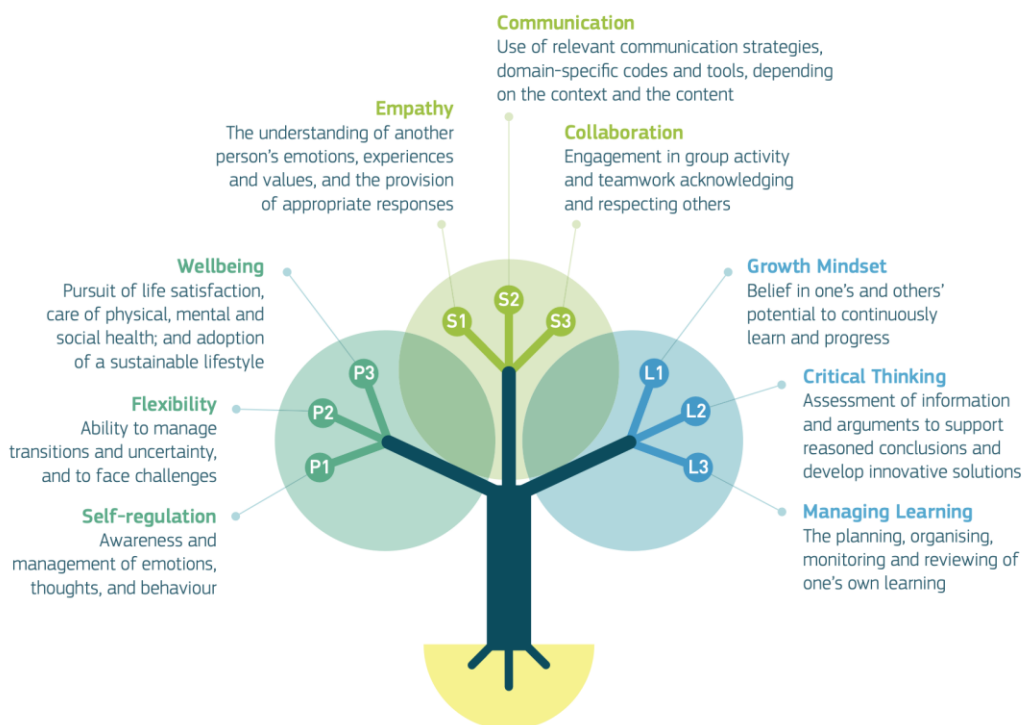
Društvene i emocionalne veštine kao što su empatija, komunikacija, samosvest i otpornost u velikoj meri utiču na rast pojedinaca sa ličnog i profesionalnog stanovišta, jer im omogućavaju da izgrade značajne odnose, upravljaju konfliktima i prilagođavaju se različitim, pa čak i nepovoljnim okruženjima rada i učenja.

Iz navedenih razloga važno je da sve obrazovne inicijative uzmu u obzir važnost razvoja takvih veština jer one efikasno daju mladima alate potrebne za navigaciju kroz složeni savremeni svet. Ovo osnaživanje nije ograničeno na poboljšanje emocionalne inteligencije učenika, već takođe promoviše pozitivniju i inkluzivniju kulturu učenja koja se zasniva na konceptima kao što su međusobno poštovanje, razumevanje i saradnja.

Štaviše, kultivisanje društvenih i emocionalnih veština osnažuje učenike da regulišu svoje emocije, donose odgovorne odluke i istraju kroz izazove, postavljajući osnovu za doživotni uspeh, blagostanje i sveukupni lični razvoj. Kako su ove veštine prenosive na različite aspekte života, uključujući napredovanje u karijeri, međuljudske odnose i angažovanje u zajednici, njihova integracija u obrazovne inicijative je ključna za negovanje dobro zaokruženih pojedinaca koji su opremljeni da pozitivno doprinose društvu.

Preporuke

1. Podržite učenje emocionalne i društvene svesti, emocionalne i bihevioralne regulacije, empatije, timskih i društvenih veština.
2. Stvorite siguran prostor za izražavanje emocija i za brižne i empatične reči. Podsetite ih na važnost razmišljanja pre izražavanja emocija u učionici i van nje”.
3. Podržite izgradnju tima između učenika sa različitim društvenim pozadinama, iskustvima i veštinama.
4. Uzimajući u obzir cilj ovog okvira, istaknite emocionalnu vezu između poljoprivrede i održivosti životne sredine. Podstaknite učenike da osećaju odgovornost za planetu.
5. Razgovarajte o etičkim aspektima poljoprivrede, uključujući dobrobit životinja, održive prakse i društvenu odgovornost.

Slika 6. LifeComp na prvi pogled.
© Evropska komisija

4.3 Inkluzija

Obrazloženje

Kao što je ranije rečeno, NEET mladi su obično mladi koji dolaze iz različitih društvenih i ekonomskih sredina i često dolaze iz stvarnosti koja im nudi manje mogućnosti u odnosu na njihove vršnjake.

Takvi faktori mogu biti povezani sa spoljnim uticajima (ruralno poreklo, ekonomska regresija, itd...), ali i sa individualnim faktorima (kao što je pripadnost manjinskoj grupi ili život sa nekom vrstom invaliditeta). Iz tog razloga je važno razviti obrazovne inicijative koje su što inkluzivnije, uzimajući u obzir različite potrebe tako raznolike ciljne grupe.

Vrednost inkluzivnosti u obrazovanju nije ograničena na njenu inherentnu otvorenost prema ovim grupama, koje su često izostavljene iz tradicionalnog okruženja za učenje (što može biti potkrijepljeno višim stopama napuštanja od uobičajenog), već je takođe povezana sa negovanjem osećaja pripadnosti i prihvatanja među učenicima i promovisanje empatije, razumevanja i uvažavanja različitih perspektiva i iskustava.,

Promovišući inkluziju u obrazovanju, društva mogu izgraditi saosećajniju i pravedniju budućnost, u kojoj svaki pojedinac ima priliku da ostvari svoj puni potencijal bez obzira na svoje poreklo ili sposobnosti.

Preporuke

1. Promovišite ideju među grupom da razlike među njima sa sobom donose i različite pristupe i ideje, koje se mogu povezati kako bi se istražili inovativni pristupi zajedničkim problemima.
2. Odgovarajuće inkluzivno okruženje podržava razlike i posebnosti, a da se one ne percipiraju kao ograničavajuće i opresivne za učesnike.
3. Vodite računa o specifičnim potrebama različitih učesnika u aktivnostima u svakom aspektu organizacije inicijativa, počev od sadržaja materijala do obezbeđenog smeštaja i obroka.

4.4 Motivacija i angažovanost

Obrazloženje

Kapacitet za jačanje motivacije tokom obrazovne inicijative je ključan, posebno kada se cilja na NEET mlade, ciljnu grupu do koje je često teško doći, a još teže aktivno uključiti u bilo koju vrstu aktivnosti.

Iz tog razloga, težićemo da razvijamo aktivnosti koje imaju za cilj povećanje entuzijazma, posvećenosti i osećaja za inicijativu kod učenika, usađujući im osećaj svrhe i nade za budućnost. Ova motivacija će se tražiti kroz prikazivanje uspešnih priča u oblasti poljoprivrede (posebno od mladih sa sličnim pozadinama kao i oni), i isticanjem potencijala održive poljoprivrede i poljoprivrede u savremenom svetu, i kao sredstva za zaštitu životne sredine. i kao isplativo sredstvo za život.

Štaviše, fokusiraćemo se na hibridni pristup koji će videti integraciju teorijskog i praktičnog znanja, što će dodatno pojačati osećaj svrhe kod ovih mladih, jer će moći da iskuse rezultate svog učenja.

Konačno, integrisanjem motivacionih elemenata u obrazovne programe, poljoprivredni sektor može da neguje generaciju strastvenih i obrazovanih pojedinaca koji su vođeni da doprinesu napretku i održivosti globalne proizvodnje hrane.

Preporuke

1. Motivacija i angažovanje mogu doći od različitih faktora kod različitih pojedinaca, što znači da ćete prvo morati zajedno da istražite šta ih pokreće da budu aktivno uključeni u proces.
2. Uključite strategije aktivnog učenja, kao što su praktični eksperimenti, izleti i vežbe rešavanja problema, da biste uključili učenike i prilagođene aktivnosti posebno za učenike sa niskim angažovanjem.
3. Koristite pozitivne povratne informacije, ohrabrenje i nagrade da povećate svoju motivaciju.
4. Vodite učenike ka autonomiji, unutrašnjoj regulaciji i samoodređenom ponašanju ohrabrujući ih da izaberu lično relevantne zadatke koje žele da proučavaju i da samoevaluiraju svoj rad.
5. Kreirajte inspirativan i motivacioni sadržaj za učenje. Delite stvarne priče i studije slučaja

uspešnih farmera i poljoprivrednih preduzetnika da biste inspirisali i povezali se sa učenicima na ličnom nivou (posebno uzimajući u obzir potrebe NEET mladih).

5. Obrazovna kompatibilnost

U ovom poslednjem odeljku ćemo se pozabaviti opštim i specifičnim ishodima učenja koje želimo da postignemo primenom ovog pedagoškog okvira.

Štaviše, razgovaraćemo o specifičnim potrebama učenja i izazovima koji su striktno povezani sa predmetnom temom i ciljnom grupom koju želimo da uključimo.

Na kraju, ukratko ćemo predstaviti neke tehnike evaluacije i ocenjivanja, koje će obezbediti da ishodi učenja budu u skladu sa standardima kvaliteta koje želimo da postignemo.

5.1 Obrazovne potrebe i izazovi

Obrazloženje

I tema i ciljna grupa ove obrazovne inicijative dolaze sa svojim individualnim potrebama i izazovima.

Prvo i najvažnije, poljoprivredno znanje zahteva razvoj sveobuhvatnog materijala za učenje koji obuhvata integraciju teorijskog i praktičnog znanja.

Ovaj aspekt treba na odgovarajući način uzeti u obzir, pošto većini NEET mladih u potpunosti nedostaju praktične veštine koje su potrebne za efikasan rad u oblasti poljoprivrede.

Prevazilaženje izazova ograničenih resursa i finansiranja takvih inicijativa je takođe od suštinskog značaja da bi se obezbedila dostupnost neophodnih alata, tehnologija i infrastrukture za efikasno učenje.

Konačno, rešavanje socio-ekonomskih prepreka i stigme povezanih sa poljoprivrednim radom je ključno u podsticanju NEET mladih da percipiraju poljoprivredu kao održivu i isplativu opciju karijere, čime se osigurava dugoročni uspeh i uticaj ovih inicijativa za učenje.

Uzimajući u obzir sve individualne i kolektivne potrebe ciljne grupe, zajedno sa specifičnim potrebama u oblasti poljoprivrede, obezbediće se da ovi moduli obuke razvijaju kapacitete, znanje i motivaciju učenika na način koji je značajan i koristan za potrebe tržišta rada.

Preporuke

1. Na početku izvršite procenu svakog učenika i grupe da biste identifikovali njihove specifične obrazovne potrebe, društvenu pozadinu i preferencije učenja.
2. Dizajnirajte fleksibilne puteve učenja koji omogućavaju NEET učenicima da sve prate sopstvenim tempom koji podržava obrazovne potrebe (npr. nizak učinak ili nivo angažovanja).
3. Obezbedite aktivnosti koje se fokusiraju na kognitivne (npr. konceptualne promene, predviđanje, predviđanje posledica) i afektivne (npr. interesovanje, angažovanje, odnosi nastavnik-učenik) dimenzije učenja.
4. Pružite dodatnu podršku izvan programa obuke, pomažući učenicima da pristupe uslugama zapošljavanja ili daljem obrazovanju.

5.2 Generalni ciljevi i sadržaj

Obrazloženje

Projekat „PropAgri“ ima za cilj postizanje različitih opštih ciljeva:

1. Rehabilitacija NEET mladih i njihovo uključivanje u ekonomsku strukturu njihove zajednice;
2. Promovisanje značaja održive poljoprivrede u mnogim aspektima zajednice i u razvoju održivog života (sa ekološkog i ekonomskog stanovišta);
3. Ukidanje stigme koja se vrti oko poljoprivrede kao nečeg što ne donosi nikakvu nagradu i nepoželjnog polja rada;
4. Stvaranje veze između potražnje i ponude kroz edukaciju mladih o tome šta je potrebno tržištu rada.

Planirano je da se ovi opšti ciljevi ostvare korišćenjem različitih analitičkih i nastavnih sredstava, o čemu se govori i precizira u prethodnom i narednim odeljcima ovog okvira.

Preporuke

1. Podržati aktivnosti stvaranja koje se uklapaju u lokalni kontekst i nastavni plan i program. Uzmite u obzir, na primer, razlike u zemljama u načinu na koji su međupredmetne ili transverzalne kompetencije uključene u nastavni plan i program (videti i druge principe).
2. Osigurati da je sadržaj obuke usklađen sa poljoprivrednim standardima i praksama, održavajući ga relevantnim i ažurnim.

5.3 Specifični ciljevi i sadržaj

Obrazloženje

Slično opštim ciljevima projekta, o konkretnim ciljevima i sadržajima se razgovaralo i odlučivalo, a mogu se opisati na sledeći način:

- ❖ Obezbeđivanje znanja o organizaciji i njenom sastavu zajedno sa razvojem plana rotacije za različite useve;
- ❖ Specifičnost najčešće korišćenih useva i kako ih pravilno negovati;
- ❖ Održive najbolje prakse i naredni koraci moderne poljoprivrede;
- ❖ Razvoj praktičnog iskustva na terenu kroz međunarodne programe stažiranja;
- ❖ Stvaranje infrastrukture podrške za učenike kroz tehnike podučavanja i mentorstva.

Preporuke

1. Jasno opišite specifične ciljeve, sadržaje i očekivane ishode u okviru nastave.
2. Omogućava modifikaciju ciljeva i sadržaja u zavisnosti od neophodnih zahteva (npr. grupa, vreme, resursi, specifične potrebe itd.).
3. Imajte na umu da je ovo opšti okvir ali beo, jer uzima u obzir da postoje razlike u zemljama, na primer, u načinu na koji se poljoprivreda, održivost i klimatske promene predaju (npr. kao zasebni predmeti, kao deo ekološke studije, ili kao međupredmetne teme).

5.4 Prakse i alati ocenjivanja

Obrazloženje

Dobro strukturiran proces evaluacije je ključ za razvoj efektivnih obrazovnih aktivnosti.

Pre svega, omogućava nam da procenimo efikasnost procesa učenja i da obezbedimo da su postignuća učenika usklađena sa njihovim željenim ishodima učenja.

Metode ocenjivanja mogu da variraju u zavisnosti od faze i vrste aktivnosti koju razvijamo, ali će uključivati korišćenje procene zasnovane na projektu, samorefleksije i vršnjačke evaluacije, kako bi se svakom učeniku dalo dublji uvid u sopstveno putovanje učenja.

Štaviše, to ih osnažuje da bolje razumeju sopstvene snage i slabosti, promovišući kritičko razmišljanje i samoprocenu.

Uključivanje raznovrsnih i različitih metoda evaluacije može nastavnicima pružiti spektar povratnih informacija koje se mogu koristiti za prilagođavanje modula učenja, omogućavajući kontinuirana poboljšanja i personalizaciju iskustava učenja.

Relevantne povratne informacije će se prikupljati ne samo za poboljšanje predloženih aktivnosti, već i za implementaciju i modifikaciju određenih delova ovog dokumenta u celini.

Preporuke

1. Dozvolite trenutke samorefleksije i grupne refleksije kako biste omogućili učenicima da procene svoj napredak i postignuća tokom aktivnosti.
2. Prilikom izrade programa bilo koje obuke ili kursa, predvidite razvoj aktivnosti koje imaju za cilj ocenjivanje kompetencija učesnika pre, tokom i posle aktivnosti.
3. Ako identifikujete relevantne kritičnosti u pristupu i metodologijama koje koristite sa datom ciljnom grupom, nemojte se plašiti da istražite temu sa učesnicima: dajući inpute učinićete da se oni čuju i daće vam mnogo ideja za poboljšati svoj rad u budućnosti.

5.5 Zadaci i aktivnosti

Obrazloženje

Kreiranje aktivnosti i zadataka koji se predlažu grupi učenika treba da bude vođeno raznim faktorima koji u velikoj meri zavise od sastava grupe i složenosti kompetencija koje želite da prenesete.

Dobro planirana, jednostavna aktivnost može doneti zadovoljavajuće rezultate od složene alternative koja je loše osmišljena.

Iz tog razloga, trošenje više vremena na pripremu adekvatnih materijala značajno će poboljšati uticaj i zadovoljstvo čitavog puta učenja za učesnike u aktivnostima.

Preporuke

1. Uključite različite vrste zadataka i aktivnosti da biste zadovoljili različite potrebe učenja i različite stilove učenja. Raznolikost takođe doprinosi tome da put učenja učini zanimljivijim i manje dosadnim za učenike.
2. Dajte detaljna uputstva prilikom dodeljivanja komplikovanijih zadataka.

3. Zvučaće kao kliše, ali aktivnosti ne treba uzeti zdravo za gotovo. Uverite se da je svaka usklađena sa ciljevima učenja. Čak i ako je to dobra aktivnost, primenjena u pogrešnom kontekstu ne donosi nikakvu vrednost za učenike.
4. Sprovođenje kontinuirane procene kako bi se obezbedila efektivnost zadataka i aktivnosti u postizanju željenih ciljeva.

Operativne smernice

Metodologija neformalnog obrazovanja

Neformalno obrazovanje igra istaknutu ulogu u predloženim aktivnostima. Neformalno obrazovanje je vrsta obrazovanja koja se odvija van nastavnog plana i programa predviđenog formalnim obrazovanjem. Aktivnosti neformalnog učenja odvijaju se na dobrovoljnoj osnovi i pažljivo su osmišljene da podstiču lični, društveni i profesionalni razvoj učesnika.

U Evropi, većina građana je u životu dobila neki oblik školovanja. Ovo formalno školsko obrazovanje je obično zasnovano na „vertikalnom“ odnosu između učenika i nastavnika: onog koji poseduje znanje i prenosi ga (nastavnik) i onog koji to znanje prima (učenik).

Neformalno obrazovanje, s druge strane, može se objasniti formulom „učenje kroz rad“, ili učenje direktno na terenu. Metodologija učenja se sastoji od interakcije između učenika i konkretnih situacija koje doživljavaju. Nema nastavnika koji drže časove eks-katedra: mladi ljudi, omladinski radnici i edukatori (treneri) zajedno razvijaju znanja i veštine, u „horizontalnom“ odnosu.

Tipične karakteristike programa neformalnog obrazovanja:

- ❖ **Izvan formalnih zgrada:** Za razliku od formalnih programa koji se odvijaju u školama ili na univerzitetima, ovi programi se obično mogu odvijati na različitim mestima, uključujući prirodu, ili, u našem slučaju, na fudbalskim/sportskim terenima;
- ❖ **Nehijerarhijski:** Proces učenja u NFO predviđa da su treneri/facilitatori na istom nivou kao i „učenici“ ili učesnici. Svi mogu da uče jedni od drugih, a trener je više smernica (pružajući i teorijske inpute i uvide gde je potrebno) nego nastavnik;
- ❖ **Dobrovoljno:** Aktivnosti u okviru ovog okvira nikada nisu obavezne, ali učesnike treba motivisati da u njima učestvuju;
- ❖ **Bezbedan prostor:** Važno je na početku imati dobru izgradnju tima gde će se svi osećati bezbedno i poštovano, jer će nam biti potreban doprinos svih bez stida da bismo izrazili različita mišljenja ili straha da ćemo pogrešiti;

- ❖ **Strukturirano sa preciznim ciljevima:** Kao što je pomenuto, NFO je uvek postavljena sa strukturom i svaka pojedinačna aktivnost ima skup ciljeva koje treba postići do kraja, koji se na kraju mogu proceniti;
- ❖ **Obrazovni ciljevi:** Iako neke aktivnosti mogu biti veoma razigrane ili zabavne, sama zabava nikada ne bi trebalo da bude krajnji cilj NFO aktivnosti, već samo nagon da se učesnicima omogući da uživaju u učenju. Sve aktivnosti na kraju imaju za cilj da proizvedu iskustvo učenja ili da budu instrumentalne da ga učine što je moguće produktivnijim (kao što su aktivnosti izgradnje tima, na primer);
- ❖ **Iskustveno:** Neformalno obrazovanje daje prednost praksi u odnosu na teoriju. Učesnici se pripremaju da naprave iskustvo (simulaciju, neku vrstu igre, razmišljanje o nekoj temi), a zatim da razmišljaju o tome da bi se o iskustvu izložili sa trenerom/facilitatorom i krenuli dalje u pronalaženje rešenja za identifikovana pitanja koja će se primeniti u svakodnevnom životu i na sistematski način. Učesnike uvek treba pozivati da „Uče radeći“;
- ❖ **Stimuliše kreativnost i učešće:** Razvijene radionice imaju za cilj da učesnici koriste svoju kreativnost i maštu. Što su učesnici više stimulisani da učestvuju u diskusijama i radu, to će cela grupa imati više koristi od znanja i ideja jedni drugih;
- ❖ **Usredsređeno na učesnike:** Aktivnosti uvek treba da budu usmerene na ciljanje potreba učesnika, u smislu ciljeva, ali i njihovog kapaciteta i znanja. Sve treba da bude prilagođeno grupi učesnika radi maksimalnog uticaja;
- ❖ **Holistički pristup:** Dok formalno obrazovanje obično daje prednost podizanju znanja o teoriji, a manje o praksi, NFE utiče na naše akcije u tri dimenzije učenja: znanje (ili ono što dobijate svojim mozgom), veštine (šta možete da uradite sa vašim rukama) i stavove (ponašanja i vrednosti koje vode naše srce);
- ❖ **Saradnja naspram konkurencije:** Umesto da pokušavamo da razumemo ko je najbolji „učenik odeljenja“, naš pristup stavlja ljude u grupe kako bi sarađivali u učenju u zajednici umesto da se upuštamo u proveru ko zna više o datoj temi. Krajnji cilj je ipak učenje, pa to što neko zna manje nikada ne bi trebalo da bude prepreka. Ako neko zna mnogo o određenoj temi, treba ga pozvati da što više podeli svoje iskustvo sa drugima;
- ❖ **Samoprocena i bez ocena i diploma:** Niko ne može ocijeniti nivo pripremljenosti učesnika u oblasti edukativnih radionica koje su razvijene. Umesto toga, trebalo bi da postoji proces evaluacije koji se sastoji od stimulacije samoocenjivanja za učesnike da sami shvate šta su naučili tokom aktivnosti. Iz tog razloga, niko ne može da daje bilo kakve glasove ili ocene, niti da polaže bilo kakvu vrstu ispita.

Smernice za facilitatora kursa

Pošto smo naveli sve premise razvoja aktivnosti zasnovanih na ovom pedagoškom okviru, sada ćemo preći na „operativniji“ i praktičniji deo ovog dokumenta: razvoj aktivnosti.

Prvo i najvažnije, važno je podeliti takve aktivnosti u različite faze:

1. Teorijski sadržaji;

2. Praktična aktivnost;
3. Prezentacija i debriefing;
4. Refleksija.

Imajte na umu da su informacije sadržane u ovom pedagoškom okviru uglavnom usmerene na razvoj aktivnosti koje posebno ciljaju na uključivanje NEET mladih u svetu poljoprivrede, ali bi se uz potrebne modifikacije mogle koristiti kao inspiracija za kreiranje aktivnosti koje se bave različitim temama i sadržajima.

Teorijski sadržaji

Razvoj aktivnosti počinje istraživanjem teorijskih sadržaja koje želimo da prenesemo našim učenicima i kreiranjem dnevnog reda nastavnih planova i programa.

U okviru ovog projekta, na primer, odlučili smo da podelimo kurseve u 4 različita modula, od kojih se svaki bavi različitim aspektima profesije održive poljoprivrede:

- ❖ Osnove: adresiranje ciklusa, planiranja i specifičnosti različitih vrsta poljoprivrednih preduzeća;
- ❖ Održivi alati i prakse: adresiranje različitih tipova održivosti i koji alati i prakse su prikladniji za upotrebu na pravilnom „održivom gazdinstvu“;
- ❖ Poljoprivreda i ekologija: razmatranje načina na koji poljoprivreda i priroda utiču jedna na drugu, zajedno sa uzrocima i posledicama;
- ❖ Uzgoj stoke: adresiranje specifičnosti uzgoja, uzgoja i uzgoja životinja.

Sadržaj svakog od ovih odeljaka razvijen je nakon istraživanja teme, istraživanja različitih praksi i bliskog rada sa profesionalcima u ovoj oblasti.

Važno je pažljivo planirati sadržaj bilo kog kursa obuke ili obrazovnih aktivnosti, jer samo uz pravilno razumevanje predmeta možemo se nadati da ćemo efikasno preneti informacije učenicima i na taj način postići željeni ishod učenja.

Praktična aktivnost

Nastavljajući sa praktičnim delom kurseva, predvideli smo razvoj višestepene radionice koja će imati za cilj stvaranje „idealne farme“ svake grupe.

Nakon svake teorijske sekcije, učesnici će raditi u grupama i sa novostečenim znanjem integrisati svoj model farme, reagujući na različite izazove i zadatke koje će im zadati treneri i facilitatori.

U smernicama za aktivnosti, dokumentu koji će sadržati okvire sesije svake sesije, predvideli smo neke od ovih zadataka i izazova, ali imajte na umu da može biti potrebna svestranost i prilagođavanje kako bi se ispunili različiti ciljevi učenja.

Osigurajte da svaki učenik dobije potreban materijal i prostor koji mu je potreban da izrazi svoje lične misli i mišljenja, eventualno dajući rotirajuće uloge lidera unutar grupa

Prezentacija i debriefing

Očigledno je da će nakon svake sesije od učesnika i njihovih odgovarajućih grupa biti zatraženo da predstave svoj rad i modifikacije koje su napravljene na tom putu.

Ostale grupe će biti zamoljene da daju svoje konstruktivne povratne informacije i doprinose, kako bi im se omogućilo da ih integrišu u buduće korake aktivnosti.

Štaviše, zbog istraživačke prirode nekih od radionica, učesnici će prikupiti i podeliti više informacija o korisnim praksama i kompetencijama nego što bi mogli sami da postignu u tako kratkom vremenskom periodu, dodatno povećavajući obrazovnu vrednost aktivnosti.

Refleksija

Na kraju procesa, od učesnika i njihovih grupa će biti zatraženo da pre svega zajednički rade na razmišljanju o poboljšanjima koja bi se mogla uraditi na njihovom modelu farme na osnovu povratnih informacija drugih učesnika i njihovih prezentacija.

Štaviše, biće im dato malo prostora za trenutak razmišljanja i samoevaluiranja što će povećati sposobnost učenika da zadrže znanje stečeno tokom cele sesije (tokom teoretskog, praktičnog i informativnog dela).

Poslednji deo kursa će se sastojati od kratke prezentacije, „elevator pitch“, koja će se koristiti kako bi se za nekoliko minuta konsolidovale ideje grupa o njihovim sopstvenim modelima i omogućilo im da razviju veštine povezane sa prenošenjem takvih ideja na efikasan i zadirjujući način za potencijalne zainteresovane strane/investitore.

Evaluacija i procena uticaja

Značaj praćenja i evaluacije procesa učenja

Kao što je ranije rečeno, jedna od najvažnijih faza koje treba uzeti u obzir pri izradi pedagoškog okvira je evaluacija i procena ishoda učenja kod učesnika.

Uključujući procese evaluacije u kreiranje sadržaja, edukatori i oni koji planiraju sadržaj mogu:

- ❖ **Osigurati usklađenost sa ciljevima učenja:** Dobro strukturiran proces evaluacije služi kao alat za provjeru da su razvijeni obrazovni sadržaji u skladu sa postavljenim ciljevima učenja i postignutim postignućima. Ovaj proces osigurava da će materijali biti relevantni u vezi sa specifičnim znanjem koje učenici treba da steknu;
- ❖ **Prilagoditi sadržaj za različite učenike:** Evaluacija omogućava procenu i identifikaciju različitih stilova učenja i potreba učesnika, zajedno sa njihovim individualnim preferencijama. Razumevanje ovih aspekata je ključ za prilagođavanje i zadovoljavanje

različitih potreba učenja, čineći aktivnosti mnogo pristupačnijim i angažovanijim za sve vrste učenika;

- ❖ **Povećati efikasnost i angažovanost:** Zbog širokog spektra pristupa koji se mogu koristiti za postizanje istog cilja učenja, procena njihove efikasnosti je ključna za razumevanje koja obrazovna strategija najbolje funkcioniše i za procenu potrebe za integracijama (tehnološke, multimedijalne i interaktivne komponente). Uspešna primena ovih komponenti povećava angažovanje i promoviše aktivno učenje, što zauzvrat poboljšava celokupno iskustvo za učenike;
- ❖ **Održavati relevantnost i aktuelnost:** Evaluacija pomaže da se osigura da obrazovni sadržaj ostane u toku sa najnovijim istraživanjima, trendovima i napretkom u ovoj oblasti. Ovo omogućava učenicima da pristupe tačnim i aktuelnim informacijama, podstičući njihovo razumevanje predmeta u kontekstu savremenog razvoja.
- ❖ **Promovisanje stalnog poboljšanja:** Uključujući mehanizme evaluacije, kreatori sadržaja mogu prikupiti povratne informacije od učenika i nastavnika, omogućavajući kontinuirano poboljšanje i usavršavanje obrazovnih materijala tokom vremena. Ovaj iterativni proces omogućava da se sadržaj razvija u skladu sa promenljivim obrazovnim potrebama i tehnološkim napretkom, obezbeđujući njegovu dugoročnu efikasnost.

Da rezimiramo, evaluacija ima glavnu ulogu u razvoju obrazovnih aktivnosti i sadržaja, jer doprinosi njenoj relevantnosti i koherentnosti, njenoj efikasnosti i njenoj sposobnosti da zadovolji različite potrebe učenja

Alati za evaluaciju ishoda učenja

Postoji mnogo različitih alata i metodologija koje se mogu koristiti za procenu efikasnosti pedagoškog okvira zajedno sa njegovim uticajem.

Tokom procesa razvoja i izvođenja aktivnosti inspirisanih ovim okvirom, promovisaćemo realizaciju malih aktivnosti koje će se fokusirati na procenu celokupnog iskustva i prikupljanje povratnih informacija koje će se potom koristiti u cilju usavršavanja konačne verzije. ovog dokumenta.

Neki od alata i tehnika koje će se koristiti biće:

- ❖ **Ankete i upitnici:** Korišćenje anketa i upitnika omogućava prikupljanje kvantitativnih i kvalitativnih podataka o iskustvima učesnika, nivoima zadovoljstva i uočenim ishodima učenja.
- ❖ **Intervjui i fokus grupe:** Obavljanje intervjuva i organizovanje diskusija u fokus grupama pružaju priliku za prikupljanje detaljnih uvida i kvalitativnih povratnih informacija od učesnika, fasilitatora i zainteresovanih strana, omogućavajući sveobuhvatno razumevanje snaga programa i oblasti za poboljšanje.

- ❖ **Vežbe posmatranja i refleksije:** Primena vežbi posmatranja i refleksije omogućava organizatorima programa da prate interakcije učenika, ponašanje i angažovanje tokom aktivnosti, obezbeđujući vredne kvalitativne podatke o procesima učenja i iskustvima učenika.
- ❖ **Studije slučaja i portfolio:** Sprovođenje studija slučaja i procena portfolija omogućava učesnicima da pokažu svoj napredak, dostignuća i stečene veštine, pružajući opipljive dokaze o njihovom putu učenja i ličnom razvoju tokom programa.
- ❖ **Procene učinka i praktične demonstracije:** Integrisanje procene učinka i praktičnih demonstracija omogućava evaluaciju primenjenih znanja i veština učenika, pružajući uvid u nivoe njihovih kompetencija i delotvornost pristupa neformalnom obrazovanju.
- ❖ **Alati i rubrike za samoocenjivanje:** Nudi alate za samoocenjivanje i korišćenje rubrika za evaluaciju to pak omogućava učesnicima da razmisle o sopstvenom napretku i rezultatima učenja, podstičući samousmereno učenje i osećaj lične odgovornosti za njihov obrazovni razvoj.

Neki od ovih alata imaju za cilj procenu nivoa poboljšanja učenika na specifičnoj temi radionice, dok su drugi više fokusirani na kapacitet prenošenja i poboljšanja transverzala i mekih veština, zajedno sa opštom procenom njihovog nivoa zadovoljstva samim aktivnostima.

Povezivanje sa ključnim strategijama i resursima na terenu

Evropski zeleni dogovor

PropAgri okvir:

- ❖ Prepoznaje da prelazak na održivi sistem ishrane može doneti ekološke, zdravstvene i socijalne koristi, kao i da ponudi pravedniju ekonomsku dobit.
- ❖ Priznaje da povezanost održive poljoprivrede i zaštite prirode idu ruku pod ruku.

EU Strategija za mlade

Okvir:

- ❖ Odražava pristup osnaživanju mladih u centru aktivnosti učenja.
- ❖ Dopunjuje važnost razvoja kvalitetnog omladinskog rada na svim nivoima, uključujući obuku za omladinske radnike i edukatore.

- ❖ Veze sa ciljevima EU za mlade, posebno sa #6 Pokretanje ruralne omladine napred i #10 Održiva zelena Evropa.

17 globalnih ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih Nacija

Okvir:

- ❖ Prepoznaje centralnu važnost znanja o praksama održive poljoprivrede za efikasan doprinos održivom razvoju.
- ❖ Podržava uverenje da moramo inspirisati mlade ljude da deluju za ciljeve održivog razvoja.

GreenComp - Evropski okvir kompetencija za održivost

Okvir:

- ❖ Podržava četiri međusobno povezane oblasti kompetencija GreenComp-a: „otelotvorenje vrednosti održivosti“, „prihvatanje složenosti u održivosti“, „predviđanje održive budućnosti“ i „delovanje u cilju održivosti“.
- ❖ Veze sa GreenComp skupom kompetencija održivosti koje će se uključiti u obrazovne programe kako bi pomogli učesnicima da razviju znanje, veštine i stavove koji promovišu načine razmišljanja, planiranja i delovanja koji su u skladu sa empatijom, odgovornošću i brigom za našu planetu i javno zdravlje.

Strateški okvir Evropskog obrazovnog prostora

Okvir:

- ❖ Jača centralnu svrhu celoživotnog učenja; da svi učenici ostvare svoje potencijale kroz školovanje i šire.
- ❖ Pruža fleksibilnost u primeni ključnih nastavnih praksi prepoznajući raznolikost konteksta učenja, puteva i aspiracija koje obuhvataju isti.

CAP - zajedničke poljoprivredne politike EU

Okvir:

- ❖ Priznaje vezu između poljoprivrede i klimatskih promena. Posebno u pomoći održivom upravljanju prirodnim resursima i promociji poslova u sektorima povezanim sa poljoprivredom.
- ❖ Podržava domene politike naglašavajući važnost uključivanja kvalifikovanih NEET mladih koji mogu da kreiraju, inoviraju i digitalizuju poljoprivredu

Zaključci

Tri glavne komponente pedagoškog okvira „PropAgri“ su:

- 1 - Teorijska osnova** - postavlja temelje za teorijske aspekte podučavanja mladih, posebno NEET mladih o poljoprivredi i održivosti.
- 2 - Principi obrazovnog dizajna** - Razumevanje ovih temeljnih principa je od ključnog značaja za kreiranje delotvornih planova časova i strategija u budućnosti.
- 3- Preporuke i korisne praktične informacije** – ovi uvidi imaju za cilj da dodatno obogate vaše iskustvo u nastavi i pomognu vam da stvorite inkluzivno i podsticajno okruženje za učenje.

Okvir i principi njegovog dizajna okupljaju širok spektar aspekata vezanih za podučavanje i učenje koji se mogu koristiti u dizajniranju neformalnog obrazovanja u poljoprivrednom sektoru. Međutim, nije zamišljeno da ovo bude iscrpna zbirka principa dizajna. S druge strane, ne moraju se svi principi primeniti na svaki dizajn treninga. Relevantnost ovih principa dizajna zavisi od fokusa i svrhe dizajna obuke, a možda će biti potrebno dodati i neke nove principe dizajna.

Okvir će nastaviti da se razvija kroz projekat sa dva ključna cilja:

1. Kreiranje teorijske radionice zasnovane na principima i preporukama ukupnog pedagoškog okvira.
2. Korišćenje okvira da identifikuje detaljne individualne pedagoške mogućnosti i zahteva dizajna za svaki princip i modul kreiran tokom projekta.

Radionice će pružiti prilike za diskusiju oko ovih početnih ideja koje će podržati tekući razvoj pedagoškog okvira za dizajniranje obrazovnih staza za podršku podučavanju i učenju mladih NEET u poljoprivredi.

Nadamo se da pedagoški okvir, principi dizajna, preporuke i smernice opisani u ovoj publikaciji podržavaju edukatore i trenere u poljoprivrednom sektoru da kreiraju inovativne i prilagođene sadržaje obuke za uključivanje NEET mladih.

Reference

- Maguire, S. NEET, unemployed, inactive or unknown—Why does it matter? *Educ. Res.* 2015, 57, 121–132.
5. Simões, F.; Meneses, A.; Luís, R.; Drumonde, R. NEETs in a rural region of Southern Europe: Perceived self-efficacy, perceived barriers, educational expectations, and vocational expectations. *J. Youth Stud.* 2017, 20, 1109–1126.
- Eurostat, Statistics on young people neither in employment nor in education or training, August 2023
- de Almeida, A.N. Simões, F. Professional development perspectives across gender and age groups of under-qualified rural NEETs. *J. Community Psychol.* 2020, 48, 1620–1636.
- UN. Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development; United Nations, Department of Economic and Social Affairs: New York, NY, USA, 2015; Available online: <https://sdgs.un.org/publications/transforming-our-world-2030-agenda-sustainable-development-17981>
- Bello ARS, Allajabou HA, Baig MB. Attitudes of rural youth towards agriculture as an occupation: a case study from Sudan. *Int J Develop Sustainable.* (2015) 4:415–24.
- European Commission (2019) The European Green Deal.
- Mujčinović, A.; Nikolić, A.; Tuna, E.; Stamenkovska, I.J.; Radović, V.; Flynn, P.; McCauley, V. Is It Possible to Tackle Youth Needs with Agricultural and Rural Development Policies? *Sustainability* 2021, 13, 8410.
- Directorate General for Agriculture and Rural Development, Annual Report of Activities 2022.
- Li, K. C., & Wong, B. T. M. (2019). How Learning Has Been Personalized: A Review of Literature from 2009 to 2018.
- Baselice, A.; Prosperi, M.; Lopolito, A. A Conceptual Framework for the Evaluation of Social Agriculture: An Application to a Project Aimed at the Employability of Young People NEET. *Sustainability* 2021.
- Nikolova, I. & Collis, B. (1998). Flexible learning and design of instruction. *British Journal of Educational Technology*, 29, 59-72.
- Patjonen, P. , Korkeakoski, E. & Mehtäläinen, J. (2011) Key pedagogical principles and their major obstacles as perceived by comprehensive school teachers, *Teachers and Teaching*, 17 (3), 273-288.
- Eshach, H. (2007). Bridging in-school and out-of-school learning: Formal, non-formal, and informal education. *Journal of science education and technology*, 16(2), 171-190.
- European Commission (2018). Proposal for a COUNCIL RECOMMENDATION on Key Competences for LifeLong Learning.
- European Commission (2018). EntreComp - the European Entrepreneurship Competence Framework.
- CEDEFOP - European Center for the Development of Vocational Training (2023) Policy brief: How can vocational education and training drive the green transition in agri food.

EEA - European Environment Agency (2019). *Climate change adaptation in the agriculture sector in Europe*. EEA report No 04/2019.

Bianchi, G., Pisiotis, U. and Cabrera Giraldez, M., GreenComp The European sustainability competence framework, Punie, Y. and Bacigalupo, M. editor(s), EUR 30955 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022, ISBN 978-92-76-53201-9, doi:10.2760/821058, JRC128040.

European Commission (2022). DigComp 2.2 The Digital Competence Framework for Citizens - With new examples of knowledge, skills and attitudes.

Cachia, R., Ferrari, A., Ala-Mutka, K., Punie, Y., & Institute for Prospective Technological Studies. (2010). Creative learning and innovative teaching: final report on the study on creativity and innovation in education in the EU member states.

Laal, M., & Ghodsi, S. M. (2012). Benefits of collaborative learning, *Procedia-social and behavioral sciences*, 31, 486-490.

Qvortrup, A. & Qvortrup, L. (2018). Inclusion: Dimensions of inclusion in education, *International Journal of Inclusive Education*, 22 (7), 803-817.